

צו

חיי אדם כלל כב הלכות שבת

כלל כב. המלבן (נסי' ע"ה ע"ג):

(א) המכנס בגד צמר או פשתים או שאר מינים בדרך כיבוס חייב ולא נקרא כיבוס אלא כשמשפשף צד אחד על השני בדרך הכובסין (ונסים ל"ז) ואעפ"י שהיה נקי לגמרי והסוחט הבגד ולא שפשף נמי חייב שהסחיטה היא מצדכי כיבוס (רמז"ס פ"ט):

(ב) שריית הבגד במים כשיש עליו לכלוך הוי נמי ככיבוס והייב ולכן תינזק שהשתין על הבגד או שיש לכלוך אחר אם ישפוך עליו מים חייב אבל מותר ליטול ידיו וכיון שאין על הידים רק מעט מים מותר לקנח ידיו במקום השתן דכיון דקינח ידים הוא בדרך לכלוך ולא בדרך כביסה כלל וגם שאין על הידים רק מעט מים לכ"ע לא אמרינן בזה שרייתו זהו כיבוס וכשאדם נוטל ידיו ורוצה לנגב במפה טוב ג"כ לנער ולזרוק מידיו בכח המים כדי שלא ישאר עליהם רק מעט מים ואז מותר לנגב לכ"ע דבמנע מרובין י"א דאפילו כשהוא דרך לכלוך אמרינן שרייתו זהו כיבוס ואנו אין בקיאין כמה הוא מרובין (ע"ג):

(ג) אם אין בבגד שום לכלוך י"א דאפ"ה שרייתו זהו כיבוס וחייב וי"א כיון שהבגד נקי לא אמרינן שרייתו זהו כיבוס ופטור ומ"מ לכ"ע אסור ליתן עליו מים מדרבנן דגורנין שמא יסחוט ולכן כשנשפך מים על השולחן וכיוצא בו אסור לקנחו בבגד שמקפיד עליו דאע"ג שהוא ג"כ דרך לכלוך מ"מ אם יש עליו מים מרובין חיישינן שמא יסחוט. וכן לא ינגב במפה כוסות שפיהן צר דמחמת דוחקו נסחט המים (סע):

(ד) ולכן מים שיש בהם תולעים או קסמין אע"ג דמותר לסנן במשמרת או נפה העשוי לכך עפ"י אופנים המבוארים במלאכת בורר סימן ד' אבל אסור לסנן במפה דאסור משום ליבון ול"א הוא חייב ומ"מ בשעת הדחק שאין לו מה לשתות מותר לשתות ע"י מפה דבמעט סודר שבפיו לא חיישינן לליבון או משום סחיטה ואפ"י יש בו תולעים ושאר דברים דאסורים משום בורר מ"מ אין דרך ברירה אלא קודם שיאכל וישתה אבל הכא אין בורר אלא שמעכב הפסולת לכנוס לפיו בשעת שתיה לא מיקרי בורר ומ"מ נ"ל שלא ישתה דרך בית יד מכתונת שלו דבזה חיישינן יותר שמא יסחוט שמצטער בלבישתו (ע"ט):

(ה) בגד שנשרה במים אסור לטלטלו דחיישינן שמא יסחוט וכן אסור לעבור בבגדיו במים בשבת או אפ"י במקום שיכול להחליק וליפול במים שמא יסחוט (פ"ה):

(ו) היה הולך בשבת וירדו גשמים על בגדיו ונשרו במים אין צריך לפשטן אלא מותר לילך לביתו וכשפושטן אסור לשטחן אפילו בביתו כדי שיתייבשו דהרואה יחשוך אותו שכנס בשבת ואפ"י בחדרי הדריים אסור דלא פלוג רבנן ואפילו אם היו לחים רק מן זיעה אפ"ה אסור לשטחן ונ"ש דאסור לשטחן נגד האש. ואפ"י אם לבוש בהם אסור לעמוד נגד האש במקום שהם"ב דשייך בו בישול וליבון אבל במקום שאם"ב מותר לעמוד שם כשהוא לבוש בהם (סע):

(ז) נ"ל דברים המלפסין בהם תינוקות שקורין (וויכדלין) מותר לשטחן בביתו שיתנגבו ואפילו בחמה בהצר דכיון דיש עליהן גם צואת הקטן ואם כן מוכח שלא כבסן ואפשר אפ"י אין עליהם צואה אם לא נשרה כולו במים והכל יודעין שדרך התינוקות להשתין וצ"ע. ובלבד שלא ישטחן נגד התנור במקום שהם"ב:

(ח) בגד שיש עליו טיט או צואה אם הוא לח מותר לגרוו בציפורן או בסכין וכן מותר לשפשפו מבפנים דאין זה דומה לליבון אבל לא מבחוץ דדומה לליבון ואם נתייבש כבר הכל אסור דהוי כטוחן וע"י עכו"ם מותר דהא אין צריך לעפר הנטחן והוי משאצ"ל. ואם יש בו רק מראה צואה מותר לגרוו בסכין וציפורן להתפלל בנקיות אבל אם נפל דבר מאכל על בגדו מותר לקלפו (סע):

(ט) המנער בגד שחור וחדש מן הטל ושלג שירד עליו אם מקפיד שלא ללבוש בעודן עליו חייב דהרי הוא כליבון וכן בגד חדש אפ"י אינו שחור שנשרה במים אסור

חיי אדם כלל כב כג כד הלכות שבת

אסור לנערו לפי שבגד חדש מתקצר במים וע"י הניעור נסחט המים והוי כיבוס וכן אסור לנער בגד חדש שחור שמקפיד עליו מן האבק ועפר שעליו ופשיטא על ידי כלי שקורין (נערט) או (מאטאלקט) ולפי שלא ידענו עד כמה נקרא חדש לכן צריך ליזהר בכולם (כ"כ ציערות דגס וכו' כ"כ) ועיין עוד במלאכת מכה בפטיש סי' מ"ו. ולהסיר הנוצות בידו מ"א אוסר:

(י) בגדי פשתן וכיוצא בהן שמתקשים לאחר הכביסה וע"י שמשפשים בידיו ומרכך אותו מצהצה ומתלבן אסור לשפשפו בשבת וכ"ש דאסור לגלגל אותו ע"י כלי כמנהג אבל חלוק מותר לשפשפו בידים שאינו מתכוין רק לרככו ומנהג העולם בשאר בגדי פשתן לכססן בידים (סז):

(יא) כל מה שכתבנו לעיל בבגד דשרייתו זהו כיבוסו לא שייד בעורות לפיכך מנעל או כלי של עור שיש עליו מינוף מותר ליתן עליו מים לרחצו אבל מ"מ שייד בו כיבוס ולכן אסור לכבסו בדרך הכובסים דהיינו שמשפשף צד זה על צד זה וכן אין סחיטה בשער מטאורייתא (סז):

(יב) מותר לשבול בשבת ובלבד שלא יסחוט השערות וליג שמא יסחוט דל"ש בו ליבון וגם לא הוי תולדה דדש כיון שהמים הולך לאיבוד (ועיין לקמן דלין רמ"ה סדין סק"ט זער) ומותר להסתפג בבגד ולהביאו לביתו ולא גזרינן שמא יסחוט כיון דא"א בלא ניגוב לא גזרו:

(יג) מי שנתלכלך ידו במים לא יקנה בדבר שמקפיד עליו ואפי' במפה שמקנה בה ידים שמא יבוא לכבס המפה:

(יד) אסור לתקן בית יד של בגדים ולשברם לשברים בדרך שמתקנין בחול הבגדים כשמכבסין אותן (שקורין פאלנין ונ"ל פאלטין) (סי' תקי"ט ונרמז'ס פ' כ"ג ונמ"א סי' ע"ב סק"פ):

כלל כג. המנפץ:

(א) הסורק צמר או פשתים או שאר דברים כמו שסורקין הפשתן והצמר או כמו שנופצין הצמר לעשות הלבדן והמנפץ הגידן דהיינו שהובט במקל על הגידן עד שעושה אותו כהוטין למוות אותן כמו שהסופרים עושין כ"ז קרוי מנפץ וחייב אבל המנפץ גבעולי פשתן וקנבוס חייב משום דש שהרי מוציא הפשתן והקנבוס מן הגבעולין (סמ"ג) ונ"ל דחייב שתים (וכעין זה כתב המ"מ פ"ט הל' י"ד) האי מאן דנפץ סיב או גמי או הוצין חייב משום מנפץ (ווקס דגס ירו') ונ"ל דר"ל המהלך סיב כו' להוטין חוטין. ויותר נראה שר"ל כמו שעושין בגדין הנזכר:

כלל כד. הצובע (סי' ע"ב):

(א) הצובע בצבע המתקיים חייב אבל צבע שאינו מתקיים כלל היינו שאתה מעבירו לשעתו אין זה צובע כ"כ הרמב"ם ולסמ"ג חייב כיון שרצונו בזה שיתקיים לפי שעה (ע"ך דמ"ה):

(ב) אשה שצבעה פניה וידיה אע"ג דהצבע הוי דבר שאינו מתקיים לרמב"ם פטור אבל אסור ולסמ"ג חייב כיון דדרכן בכך (ע' נכ"ל הכ"ל) (סז):

(ג) גיל דמוכרי דגים שדרכן לצבוע אזני הדג בדם כדי שיהיה נראין שניצודו היום או אמש וכן האומנין שדרכן לצבוע מיני מתיקות וכן מוכרי יין שדרכן לצבוע היין שיהיה לו מראה טוב חייב לסמ"ג (סז נכ"ל):

(ד) העושה עין צבע כגון שנתן סמנים במים לרמב"ם חייב ולראב"ד פטור עד שיצבע בהם ונ"ל דלכ"ע אם צריך לצביעות המים כמו שדרך לצבוע המים ולשפוך בכלי זכוכית לפני חייב לכ"ע אם תיקן הצבע בשבת דהרי כבר נגמר הצביעה (סס"י ע"כ דמ"ה):

(ה) כתב הש"ע אין צביעה באוכלין. ונ"ל דלפי זה אפשר דמותר ליתן כרכום לתבשיל אע"ג שהתבשיל נצטבע וגם לפי מותר ליתן כרכום למים מה שצריך לאכילה דמ"ש וכן מותר לשרות פת ביין ארום. וכ"ז צ"ע גדול לענ"ד די"ל כיון דדרך לצבוע בכרכום לכ"ע אסור (סז):

(י) יש ליהדר כשאוכל פירות הצובעין כמו (קערשין) וכיוצא בו שלא יגע בבגד מפני שצובעו וכו' ש בבגד אדום, וכן אם יצא דם מחוטמו או שחתך באצבעו ויוצא דם לא יקנה בבגד מפני שצובעו ומ"מ כשהוא דחוק יש להקל (סס' ע"ג וע"ג ב"א ס"ק כ"ד):

כלל כה. המויה והמיסך העושה ב' נירין והאורג והפוצע:

(א) המויה אורך ד' טפחים (כ"כ הרמב"ם שהוא מפרש רצח הסיט דא"י במסכה הוא ד"ט) מכל דבר הנטוה חייב א' המויה את הצמר או פשתן או נוצה או שערו' או גידין וכן כל כיוצא בזה ונ"ל דלאו דוקא בכלי אלא אפי' ביד שהרי כך הדרך למוות ביד ג"כ (ומקרא מלא הוא בידה טוה) (רמב"ם פ"ט) והישור חייב משום מויה (רוקח גס ירושלמי ולא נמלא כן ונ"ל שזהו אומר הדין לעניד ממזר חייב משום טוה ואסור דל"ל משור):

(ב) העושה את הלבד שקורין (פילשין) ה"ז תולדת מויה וחייב (רמב"ם גס) ולראב"ד משום בנין:

(ג) העושה נפה או כברה או סל או סבכה או שארג מטה בחבלים ונ"ל דה"ה בקש ובכל דבר ה"ז תולדות עושה נירין ומשיעשה ב' בתים חייב (פירש"י גפ' י"ג גמ' כו' הכך לאו כירין ממש אלא משרר ומרכיב קוט א' בשתי מלמטה ואחד מלמעלה ומעמיד השתי זהן כתיקנו) (וע' בתו"ט פ' י"ג מ"ב ד"ה כירין):

(ד) הדרך האורגין שמוותחין החוטין תחלה באורך היריעה וברחבה ושנים אוחזין זה מכאן וזה מכאן ואחר שובט בשבט על החוטין ומתקן אותם זה בצד זה עד שתעשה כולה שתי או ערב ומתיחת החוטין בדרך האורגין נקרא מיסך וכשנופלן אותה ומתחיל להכנס השתי בערב נקרא אורג:

(ה) המיסך חייב והשובט על החוטין עד שיתפרקו ויתקנם ה"ז תולדת מיסך: (ו) המרדק את החוטין ומפרידן בעת האריגה ה"ז תולדת אורג והקולע ניטין ושערות וכל דבר ה"ז תולדת אורג (ס' ע"ג מ"א ס"ק כ) ודוקא בתלוש אבל הקולע שערות ראש במחובר אינו כאורג דאין דרך אריגה במחובר בראש וגם אין סופה להתקיים (תוס' דף ל"ד ע"ב הביאו מ"א ס' ע"ג וע' במלכת בנין בכל' ס' ט'):

(ז) הפוצע ב' חוטין לרמכים שמוציא השתי מן הערב או להיפוך ולראב"ד שחתך ב' חוטין אחר האריגה מן המסכת חייב (כ"ז מלא רמב"ם) וצריך להזהיר לרופאי ישראל שצריכין חוטין נפרדין ולוקחין חתי' בגד פשתן ומפרידין החוטין והוי מלאכה דאורייתא:

כלל כו כו. הקושר והמתיר:

(א) הקושר או מתיר קשר של קיימא והוא מעשה אומן כגון קשר הגמלים וקשר הספנים וקשרי מנעל וסנדל שקושרין הרצענים בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה חייב לכ"ע. ויש אומרים דכל קשר שעשו' להתקיים זמן ארוך מיקרי של קיימא. ואם קשר ב' דברים ביהד בדרך שקושרין ב' צידי חגורה זה עם זה או לא מיקרי קשר אלא כשעשה ב' קשרים זה ע"ג זה דאל"כ לא יתקיים אבל אם עשה קשר בראש א' של חוט או משיחה או בגד וכן אם הניח ב' צידי החוט או הבגד ביהד ועשה קשר א' דזה יוכל להתקיים לעולם זה מיקרי קשר של קיימא:

(ב) קשר העשו' להתיר בכל יום לא מיקרי קשר ומותר לקושרו ולהתירו. ומ"מ כיון ד"א שכל קשר שקושרין אותו בקשר מהדוק שיכול להתקיים כך לעולם מיקרי של קיימא ולכן אין להתיר שום קשר אלא במקום צער אבל מה שאין דרך להתיר בכל יום כמו הכתונת שמחליפין משבת לשבת אסור לקשור ולהתיר. ומ"מ אם דרך לעשות עניבה ובלא כוונה נקשר דינו כקשר שעשו' להתיר בכל יום וכל קשר שמותר להתירו אם אינו יכול להתירו מותר לחתכו ולנתקו רק שלא יעשה בפני ע"ה שלא יקל יותר:

(ג) כל קשר שלפעמים נמלך ומבטלו לזמן ארוך אף עד פי שתחת עשייתו

חיי אדם כלל כו כו כח הלכות שבת

לא היתה לזה אסור השמא ימלך הלךך אסור לקשור רצועות שבמכנסים אפילו דעתו להתירו באותו יום שהרי רגילין להניחם שם תמיד :
 (ד) הכובס שקשור בית הצואר ובתי הידים של כתונת אס הוא רגיל להתירו בכל יום מותר להתירו או לנתקו אם אינו יכול להתירו (א"ע"ג שה"א לא קשרו ושמא דעת הכובס שיתקיים ימים רבים כ"ל דמותר דבר דמלוי במעשה אין אדם אסור דבר שאינו שלו כמ"כ תוס' ביצמות פ"ג ע"ב חז"ל הר"ש פ"ז דכלאים משנה ה' קולק ע"ז דאף דמלוי במעשה יכול קצורו לאסור ואינו דומה לקשר של אומן) דכיון דעשוי להתיר בכל יום ה"ה כאלו לא נקשר כלל אבל אם אינו רגיל להתירו בכ"י ופתחו חייב (ונכתוב במלכות קורע א"י) :

(ה) כלים שקושרין אותן בחבל ומשיחה מותר להתיר או להתכו בסכין דהרי עשוי להתיר וכן מותר להתוך ולנתק כל מיני אוכלין שקשרין במשיחה דפסיקת תלוש מותר כשאינו נעשה ע"י כלי (ס' ז"ה"ז) ונ"ל (דבטעלקעס) של יין ושכר שסותמין אותן וכורכין במשיחה מותר להתוך אותו בסכין אבל אסור לנתק או להתוך זוג מנעלים התפורין יחד דאין חילוק בתפירה בין של קיימא לאינה של קיימא. ויש מתירין גם בזה רק שלא יקל בפני ע"ה :

(ו) אם נשמטו רצועות מנעליו או בגדיו במקום שדרבן לקשור בראשן אסור להחזירן ומכ"ש במנעלים חדשים ומכנסים דאסור להבנים רצועות לתוכן אפי' בלא קשר של קיימא דהוי מתקן מנא ואפי' בישנים אם הנקב צר ויש טורה בהכנסתם נמי אסור (וע' לקמן דין נזין בכלים) :

(ז) הכופל חבלים חייב משום קושר והמפירן ואינו מכין לקלקל חייב משום מתיר :

(ח) אוכלי בהמה מותר לקשור בהן בשבת דל"ש בו קשר של קיימא. ונ"ל דדוקא בגמי לח וכיוצא בו דכשתייבש נתקן אבל קש וכיוצא בו וכן בעלין של לולבין דלא מינתק דינו כתבן (כן משמע בגמרא ק"ד וקמ"ז ע"ב ע"ז דנ"י ונסוכה ל"ג וע' בס' תרכ"ה) :

(ט) כל קשר שלא נעשה לקיום זמן ארוך מותר להתירו ע"י עכ"ם דהוי שבות דשבות אם הוא לצורך שבת הרבה :

(י) עניבה מותר דלאו קשר הוא ואפי' אם הוא עושה קשר אחד למטה ואם כוונתו שיעמוד כך זמן ארוך אסור לעשות קשר למטה אלא דוקא עניבה. ואפי' עניבה ע"ג עניבה מותר ואפי' לזמן ארוך :

(יא) לצורך יש להתיר אם נפסק החבל מן הדלי ששואבין בו מים יכול לקשור בדלי הגורה וכיוצא בו דבר שאינו מבטל שם בוודאי לעולם ומימ יזהר שלא יעשה קשר שהוא מעשה אומן :

כלל כח. החופר (ס' ז"ה"ז) :

(א) התופר ב' תפירות וקשר ב' ראשי החוט יחד אפי' בקשר א' או שקשר שני ראשי החוט מכאן ומכאן כדי שלא תשמוט חייב משום תופר ואם לא קשר פטור שהרי לא יתקיים כלל. ואם תפר יותר מב' תפירות חייב אף שלא קשר :
 (ב) המותח חוט של תפירה דהיינו דבר שדרבן לכפלו בקמטים ע"י חוט ונפירד קצת ומושך החוט ומהדקו חייב משום תופר וצריך לזהר בזה הרבה. וה"ה דאסור לנתקו ומצוי מאוד דלפעמים יפרוד מקום התפירות של ב' חתי שקורין (נאט) ומהדקין ע"י החוט וזה איסור דאורייתא וכן אותם שיש להם נקבים בבגד וע"י חוט או משיחה מכנים בהם ומחברים יחד הוששני לו מהמאת אפילו אם היה כבר המשיחה בו מע"ש ומהדקו בשבת ע"ז אבל דבר שדרבן בכך לעולם להדקו או לרפותו תמיד כשלוכשו וכשפושטו כיון שיש בבגד נקבים רחבים קצת מותר אבל אם מניח לפעמים כך מהדק אסור :

(ג) אסור למהות חוט של תפירה כדי שלא יהיה כוון :

(ד) מוכין שנפלו מכרים וכסתות וה"ה נוצות שנפלו מכרים מותר להחזירם אבל

חיי אדם כלל כש כח ל הלכות שבת

אבל אסור ליתן מוכן ונוצות לכתחלה לכר וכסת שמא יתפור. וראי' המשע' דעושה אותן ע"ז בלי :

(ה) המדבק ניירות בדבק וכיוצא בהן חייב משום תופר והמפרקן חייב משום קורע (וע' במלכת הקורע) :

כלל כז. הקירע ע"מ לחפור (ס' ז"מ) :

(א) הקורע הוא מאבות מלאכות. ודוקא כשהוא לתקן כגון שקורע על מי שהייב לקרוע עליו דמתקן בקריעה זו שעושה מצוה וכן הקורע בחמתו שעושה נחת רוח ליצור כ"ז לשיטת רמב"ם דמשאצ"ל חייב (כ"כ הרמב"ם נמי) ואזיל לשיטתו אכל להפוסקים כר"ע פטור דהוי משאצ"ל ואינו קייב בקורע אלא בקורע ע"מ לתפור :

(ב) המפרק ניירות שדבוקין זו בזו וכן עורות שדבוקין ע"י דבק וכיוצא בו ולא נתכוין לקלקל חייב משום קורע. ומ"מ אם נדבקו דפים להדרי ע"י שעוה או בשפת הקשירה מותר לפותחן כיון דלא נעשה לקיום :

(ג) מי שנסתבבו בגדיו בקוצים מפרישן בצינעה ובנחת שלא יקרע ואם נקרע נקרע וכן מותר ללבוש בגדי חדש ואם נקרע נקרע שאינו מתכוין לקריעה ופוצעין אגוזים במטלית ואין חושש שמא תקרע כיון שאינו מתכוין (רמב"ם ס' כ"ג) (תשובה ל' למח' כ' ה"ע דין זה דפלגית אגוזים נמי תק"ן לענין י"ט ולמה לא כ' לענין שבת) :

(ד) כלים שכרכו סביב פיהם בבגד או עור וכרכן במשיחה מותר לקרען שאינו אלא מקלקל ומותר לצורך שבת (מ"א ס' ז"ד ס"ק י"ד) :

(ה) אין קורעין את הנייד מפני שהוא כמתקן בלי (רמב"ם ס' כ"ג) (ס' ז"מ) :

כלל ל. הצר (ס' ז"ז) :

(א) הצד דבר שבמינו ניצוד כגון כל בהמה חיה או עוף חייב ואפי' היה ישר או סומא חייב דעביד להשמיט כשמרגישין יד אדם אבל חולה או זקן פטור דניצוד ועומד הוא ואינו חייב אפי' צדן למקום שניצודין בו כגון כל מיני עופות ובהמות וחיות אם הכניסן אפי' לחצר אם אינו גדול כ"כ עד שיכול ליקח אותם שם בריצה א' שאינו צריך לישב בנתיים חייב (כ"כ ה"כ מ"מ נכס המפרשים וכ"מ נר"ן אכל רש"י פירש דמטא נכד שפיה נכפס אסת שהוא עוקה עליו לתפוסו ואין לו להשמיט ממנו וכ"ל דכן משמע לשון הרמב"ם וז"ל הכללו אלא יבא לקחתו לא יהיה לרדף לרדוף אחריו) אבל צפור דרור אפי' הכניסו לבית פטור דעדיין אינו ניצוד שם שנשמיט מזוית לזוית ומכ"ש כשהחלון פתוח דפטור :

(ב) צפור שנכנס לבית דרך חלון הפתוח אע"ג שאינו ניצוד שם מ"מ אסור לסגור החלון או לסתום החור ונ"ל דבזמן הקור שיש צער צינה או צער אחר מותר לנעול אם אין כוונתו רק להציל מן הקור כיון דאין בו צידה דאורייתא אע"ג דהוי פ"ד בדרכן אבל בשאר חיה ועוף דשי"ך בו צידה בדאורייתא אסור אע"ג שאין מכוין כלל דהוי פ"ד (ע' נב"י) :

(ג) כל בהמה חיה ועוף אע"פ שכל מינן בני תרבות וגם הם היו בני תרבות וגדלו בין אנשים מ"מ אם מרדו וברחו ואינן חוזרין לבית בערב אלא לנ"ן בשדה באווים ובר אווים שלנ"ן על המים ואינן חוזרין לבתיהם ואפי' סוס ופרה שמרדו ותרגולים שמרדו הצדן בשבת חייב ולכן אם קנה תרגולת מחדש ואינה רגילה כלל בביתו ואם תצא לא תחזור עוד לבית אלא תנקר באשפה הצדה חייב ואם יצאה מן הבית אסור לצודה אפי' ע"י נכרי. וא"ר כ' בשם ת"י והסכים עמו דבאינן באין לכלובן אפי' הם בבית ונפתח הדלת אסור לסגור אע"ג שכבר הוא ניצוד שי"ך בו צידה ודלא כמ"א. ונ"ל דכ"ש כשהם בכלוב ונפתח פתח הכלוב בענין שלא היה משתמר שם עוד אסור לסתום הפתח :

(ד) אווין ותרגולים וחתול וכל בהמה וחיה שכבר הורגלו בבית וממילא יחזרו לביתם בערב אף כשיצאו מן הבית הרי הם כניצודים ועומדים ולא שי"ך בהם צידה לפיכך אם יצאו מן הבית וחושש להם שלא יגנבו אם אינן עשויין להשמיט מידיו

חיי אדם כלל ל לא הלכות שבת

מידיו אלא תיכף נוח לתפשם כמו שיש מן התרגולות שתיכף היא יושבת ונוח לתפשה וא"צ לרדוף אחריה כלל מותר לרחות אותה מאחריה שתכנס אבל לא יאחז בכנפיה מפני שטבען שמגביהים עצמן מהארץ ונמצא מטלטל מוקצה ושאר בהמה ועוף אם הוא במקום שמותר לישא או בהצר מותר לאחזו בצווארין ובצדדין ולהוליכן לבית שאין בטבעם שיגביהו עצמן מן הארץ ובלבד שלא יגביהם ולא יטלטלם שכל בעיה הם מוקצים ואם אינו נוח לתפשם שנשמטין מתחת היד וצריך לרדוף אחריהם אעפ"י שיבואו לכלובן לערב אסור לצודן ואם נכרי או תינוקות קטנים צדין אותן א"צ למחות בידן (מ"א נ"א סגולה) ונ"ל דמותר לומר לנכרי שיצודם דהוי שבות דשבות וגם נ"ל דמותר לעמוד בפניה שלא תברח כדי שממילא תחזור לבית ודוקא באלו שכבר הורגלו בבית דאין בהם צידה דאורייתא וגם מותר לרחותן עד שתכנס לבית גדול שאינו יכול להשיגה בשחיה א' דאין כאן צידה דאורייתא :

(ה) המשסה כלב בדבר הניצוד עד שהוא עיף ואז לוקח אותו חייב ופשיטא כשהוא בעצמו רודף אחריו עד שנעשה עיף ולקח אותו דחייב וכן לפעמים שארנבת חולה מונח על הדרך אעפ"י שאינו יכול לזוז ממקומו מחמת חולי אסור ליקח אותו דהוי צידה וי"א דחייב (ע' נ"מ פ' י') ובלא"ה יש בו אסור מוקצה ואפילו בחול אסור לצוד בכלבים משום מושב לצים ואינו זוכה לשמחת לויתן (גס וכמ"ל סק"ה) :

(ו) דבר שאין במינו ניצוד כגון זבובים ויתושין ודבורים וכיוצא בהן אפי' צדן לצורך פטור ומ"מ אסור לצודן מדרבנן ולכן יזהר אדם מרם שישגור תיבה או כלי שיראה להפריח מקודם הזבובים שיש שם אך א"צ לדקדק כ"כ שלא ישאר בו רק שיפריח מה שנראה :

(ז) עכבר שהוא דבר שבמינו ניצוד דיש מין עכברים שמשמטשין בעורן ולכן אעפ"י שבמדינתנו אין משמטשין בעורן לרמב"ם חייב אעפ"י דהוי משאצ"ל ולכן אסור להעמיד מצודה שיצודו בו העכברים (כ"כ הט"א סס"ק ט') וה"ל לפרש דדוקא לרמב"ם אבל להפוסקים כו"ש אפי' אם יהיה ניצוד בשעת פרישתו פטור :

(ח) פרעושים והן הכינים השחורים הקופצים אעפ"י דאין במינו צידה מ"מ אסור לצודן אם לא שהם על בשרו ועוקצו דמשום צער מותר לצודה ולוורקה אבל אסור להרגה דחייב משום נטילת נשמה כמו שנבאר במלאכת שוחט וגם לא ימללנה (וע' נ"מ' ה' סק"א ס' א') :

(ט) הנוטל דג ממקום שצריך מצודה לצוד אותו אפי' המקום קטן חייב (וע' עוד במלאכת שוחט ס' ב') :

כלל לא . השוחט (נכס' ט"ו) :

(א) השוחט חייב ולא דוקא שוחט אלא הנוטל נשמה מכל מיני בהמה חיה ועוף ודג ושרץ ורמשים שהם פריץ ורבין או הנתהוין מן העפר כמו הפרעושים בין בשחיטה או בנחירה או בהכאה או בהניקה חייב משום נטילת נשמה ולכן אסור להרוג שממית שקורין (סס"ו) אעפ"י שאומרים שסכנה לאכול מ"מ לא ברי היקא שיוכל לכמות המאכלים וכ"ש דאסור להרוג שאר שקצים ורמשים או תולעים שנמצאים בפירות (ט"ו) :

(ב) לפיכך אם העלה דג מספל של מים אעפ"י שכבר ניצוד ועומד מכיון שיביש בו כסלע בין סנפיריו חייב דאפי' אם יהזירנו למים לא יוכל עוד לחיות ולכן אסור לומר לנכרי ליקח דג מחבית מים אעפ"י שירא שימות (ט"ו) ולפי מש"כ בנ"א דלכ"ע א"א לבא לידי חיוב וא"כ מי שהניח דגים חיים לתוך ספל מים כדי שלא ימותו בענין דלא שייך בו צידה וכן הרופאים המחזיקים עלוקה שקורין (פייאויקעס) או (אייגלין) וצריך להחליף המים בכל יום דאל"כ ימותו וכיון דמזונותן עליו נ"ל דמותר להחליף המים אך כיון שהם מוקצים מותר ע"י עכ"ס וב"ט בדגים מותר לישראל בעצמו להחליף :

(ג) הכינים שהם גולדים רק מן הזיעה מותר להרגן דלא נקרא בריה ולכן

צט

חיי אדם כלל לא לב לג הלכות שבת

המסלה ראשו מותר להרגם אבל במסלה בגדיו אסור להרגן דשם מצוים ג"כ פרעושים ושמא יהרגו ג"כ פרעושים אבל מותר למוללן בידיו ונ"ל דאסור לזרוק אותם במים ולכן בלילה כשאנו יודע אם הוא כנה או פרעוש אסור למוללו אלא יזרקנו (ס):

(ד) העושה חבורה עד שנצטר הדם בין באדם ובין בבהמה אם הוא בדרך נקמה חייב לרמב"ם דמשאצ"ל חייב וגם מקלקל לא הוי דהא עושה נחת רוח ליצרו והמקין דם לאדם או לבהמה חייב לכ"ע דכיון דמקין לרפואה הוי מלאכה הצריכה (מ"א ס"ק ט"ו וצ"ל ס"ק ט"ז) ומ"מ מותר לבעול בתולה בשבת אע"ג דעושה חבורה דדם בתולים הוא מפקיד פקיד כאלו מונה בכלי (ר"פ נט"ז):

(ה) המוציא דם בפיו מן החבורה חייב ולכן אסור למצוין דם שבין השיניים (ס):
(ו) המדבק שרץ עלוקה שקורין (פילוקקעס) או (אייגלין) להוציא דם וכן המניח (כוכ זלנז) על המכה להוציא ליחה ודם ספק אם חייב ועכ"פ אסור אבל הדוחק את המכה ומוציא דם חייב (סכ"ח):

(ז) כל חיה ורמש שהם נושמים וממיתים ודאי כגון כלב שוטה וכיוצא בו נהרגים בשבת אפי' אין רצין אחריו. ושאר מזיקין כגון נחש ועקרב מקום שאין ממיתין אם רצין אחריו מותר להרגן ואם לאו אסור אבל מותר לדרסם לפי תומו בדרך הילוכו אפי' במתכוין אלא שמראה בעצמו שאינו מתכוין וכן מותר לכוף עליהם כלים. אמנם נמלים ושאר שקצים ורמשים אף דרך הילוכו אסור לדרסן:

כלל לב לג. המפשיט והמעבד והמולח:

(א) המפשיט מן העור כדי לעשות קמיע חייב והמפרק דוכסוסטום מעל הקלף ה"ז תולדות מפשיט (רמב"ם) אבל הקולף עור מעובד נתבאר לקמן במלאכת ממחק:

(ב) אחד המולח את העור או שמעבדו בדבר שדרך לעבדו חייב (סכ"ו):
(ג) הדורס על העור ברגלו עד שיתקשה או המרככו בידו ומושכו ומשוה אותו כדרך שהרצענין עושין ה"ז תולדות מעבד וחייב (ס):

(ד) לפיכך אסור ליתן העור בבית הדריסה וזה אסור מדרבנן (עיין צהל' יו"ט במלאכת מעבד):

(ה) המרכך עור בשמן ה"ז מעבד וחייב ולכן צריך לזהר שלא למשוה מנעל חדש בשמן דחייב ואפי' במעט שמן ואינו מכין לצהצחו אסור (לרמב"ם וצ"ע סי' סכ"ז) ומ"מ גם ישנים אסור וכ"ש בזהמין (ו"ל תוספתא ס"ד ח"א מרגלין מנעלים ישנים אבל סכין אותם עכ"ל. ומ"מ כל לאסור צומה ודכפיש עמי הארלים ויסוכו גם חדשים).
(ו) אע"ג דאין עיבוד באוכלין להתחייב עליו מ"מ אסרו רבנן אפי' כל מידי דרמי לעיבוד ולכן אסור לעשות מי מלח הרבה ליתן לתוך הכבשים או כמו שנוהגין ליתן לחמאה כדי שלא תסרה אבל יכול לעשות מעט מה שצריך לאותה סעודה (סכ"ה):

(ז) וכן אסור למלוח איזה חתי' צנון ובצללים וכיוצא בו אפילו לצורך אותה סעודה דהוי כמעבד יפשיטא (אונגרקיס) חוץ אלא משביל במלח חתי' חתי' ואוכל אבל ביצים ובשר מבושל וכיוצא בו שאין המלח מועיל להן מותר למלחן לאכלם באותה סעודה אבל להניח לסעודה אחרת גם זה אסור (ס):

(ח) אסור לכבוש כבשים דהוי כמעבד. וי"א משום דכבוש הוא כמבושל אע"ג דודאי אין בו חיוב שאינו תולדות האור מ"מ אסרו חכמים וכן אסור לשפוך יין ושאר משקין לכלי שיש בו חומץ כדי שגם זה יהיה חומץ דדומה לכבוש כבשים (ס):

(ט) אין למלוח ביחד הרבה פולין וקמניות שנתבשלו בקליפתן והמליחה מועלת להן ואפי' לאוכלן לאלתר אסור (ס):

(י) אסור למלוח בשר או דג חי אפי' במקום הפסד וכן אסור להדיח הבשר שחל יום ג' שלו בשבת משום דהמים מרכך הבשר והוי כעיבוד ומ"מ ג"ל במקום הפסד מותר ע"י עכו"ם (ס):

חיי אדם כלל לג לר לה לו הלכות שבת

(יא) המין טיבול שקורין (מזערע) שעושים מחתי צנון ובצלים וכן (סלחטי) מותר למלוה כיון שנותן תיכף בתוכו שמן מחליש כח המלח (סג) ;
(יב) אע"ג דאין עיבוד באוכלין היינו מה שהוא אוכל גמור אבל דבר שאינו אוכל גמור כמו חלב ושומן וכיוצא בו "א דחייב משום מעבד (כ"י ור"ן) כפ"ק דנילה) ;

כלל לר לה. המשרטט הממחק :

(א) כשרוצה להתוך עור או נייר או שאר דברים משרטט תחילה כדי שיכוין חיתוכו וכן המשרטט כדי לכתוב אפי"ן רק ב' אותיות תחת אותו שרטוט חייב וכן חרשי עצים שמעבירין חוט של סיקרא ע"ג הקורה כדי שינסר בשוה וכן כל דבר שמשרטטו בין בצבע ובין בלא צבע הרי זה משרטט וחייב (רמב"ם סיף פ' י' א) ;
(ב) המעביר שער או צמר מעל העור אחר מיתה עד שיתליק פני העור חייב משום ממחק וכן השף בידו על העור המתוח בין העמודים כמו שעושים הסופרים בעיבוד הקלף חייב משום ממחק (רמב"ם פ' י"א ו"א ע"ס"ן ע"כ"ה) ;
(ג) הקולף מן העור חייב משום ממחק לפיכך אין מגרדין בסכין או בציפורן מנעל בין חדש ובין ישן מפני שקולף העור אבל מותר לקנחו במעט חרס הראוי לסלטל ואם אין לו והוא מטונף מותר לקנחו בקורה אבל לא בכותל של בנין דמיהוי כמוסיף על הבנין ובשעת הדחק גם זה מותר. והברזל שהוא לפני כהכ"נ אם אין לו חוד אלא שהוא עב ורחב בראשו אם א"א בענין אחר מותר לקנח בו (ג"ע) ;

(ד) הממרח רטיה חייב וכן שעוה או זפת וכיוצא בהן מדברים המתמרחין עד שיחלוק פניהם חייב משום ממחק (רמב"ם פ' י"א ו"א ע"ס"ן ע"כ"ה) לפיכך אסור ליתן יעוה או שמן עב בנקב חבית לסתמו ואפי"ן רק להכניסו לתוכו בלא מירוח וגזרין שמא ימרח ואם מירח בשעוה או חלב חייב (א"ר בשם ראב"ן) כסי' ע"ז (ו) וכן בבצק שייד מירוח. (ועיין סי' ע"ז ע"ס"ק י') ;
(ה) כשם שאין עיבוד באוכלין כך אין ממחק באוכלין ולכן מותר להחליק האוכל בשבת הואיל ואפשר לאכול בלא זה ולכן מותר להחליק חמאה ותפוחים על הלחם אבל דבר שא"א לאכול בלא מירוח כמו שיש בו עיבוד דרבנן עכ"פ כך אסור משום ממחק מדרבנן (ע"ע סס"י ע"כ"ה) ;
(ו) הממרח נוצה מן הכנף ועל ידי זה נעשה הכנף חלק בלא שער חייב משום ממחק ;

(ז) מותר לשפשף כלים אפילו בחול וכיוצא בו אע"ג דזימנין גריר מן הכלי והוי ממחק מ"מ כיון דלאו פסיק רישיה הוא הוי דבר שא"מ אבל כלי כסף באבן היין אסור שממחק ודאי וכן אין חופפין כלים בחזקה במלח שנמס עי"ן והרי זה דומה לריסוק שלג וברד בכלל י"ד סי' י"א אבל הדחה בעלמא אפי"ן במלח מותר שהרי נמחה ממילא (סי' ע"ג) הרמב"ם כ' הטעם מפני שדרך האומנין ללבן הכלי ולצחצחו בזה והוי כגמר מלאכה (פ' כ"ג הל' ז' ועיין עוד לקמן במלאכת סכה כמ"ע) ;

כלל לו. המחחק :

(א) המחחק עור או כל דבר שאדם מחחק ומקפיד על מדתו בין עץ או מתכות או אפי"ן נוצות של עוף כיון שמקפיד על מדת ארכו ורחבו והותך בכוונה חייב אבל ההותך דרך הפסד או בלא כוונה למדתו אלא כמתעסק או כמשחק פטור (רמב"ם פ' י"ח) ;
(ב) המחחק מן העור כדי לעשות קמיע חייב והוא שיתכוין למדת ארכו ומדת רחבו (ו"ל רמב"ם) ומזה משמע להדיא דאף שאינו מקפיד ליפות הבגד ולקצעו חייב וא"כ יש במקח וממכר שיכול לבא לידי חיוב כגון שמוכר בגד ומקפיד שיהיה ארכו כרחבו וכיוצא בו שיהיה ארכו מדת כך וכך חייב ;

ק

חיי אדם כלל לו לח הלכות שבת

(א) נ"ל דאין מלאכת מחתך באוכלין ודוקא דבר שהוא מאכל גמור ואפילו אוכלי בהמה כגון עשבים ותבן אבל אם קיטם עלין כיון שהענף אינו מאכל בהמה שייך בו ג"כ מחתך ואפי"ן באוכלין ממש דוקא כשעושה ממנו כלי בתחלה ל"ש תיקון כלי וכן מחתך אבל אם מתקן כלי בדבר אוכל כגון שיש נקב בכלי ונוטל חתיכה לפת והותכו לפי מדת הנקב שייך בזה האוכל מחתך וגם תיקון כלי (ע' נכ"ה):

כלל לו . הכותב (סי' ע"ט):

(א) הכותב בדיו או בכל דבר המתקיים ע"ג קלף או נייר ועל כל דבר המתקיי"ן אפי"ן לא כתב רק ב' אותיות חייב ולרמב"ם אפי"ן לא כתב אותיות אלא רשם ב' רשימות בדבר המתקיים ועל דבר המתקיים בכותל ובשטר כדרך שהציירים רושמים חייב (סי' ע"ט):

(ב) הכותב על בשרו חייב אע"פ שהמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן ה"ז דומה לכתב שנמחק אבל המסרט על בשרו אע"פ שיצא דם פטור שאין דרך כתיבה בכך ונ"ל דאם חקק בבשרו חייב:

(ג) הקורע על העור או נייר וכיוצא בו צורת אותיות חייב משום כותב אבל הרושם כתבנית כתב פטור. ורשימה בעלמא שאין בו שום תמונת כתב על הנייר אסור דמתקיים ובקלף שהוא קשה ט"ז מתיר והמ"א בשם הב"ה אוסר (וע' נכ"ה סי' קכ"ה נכ"ה ס"ק ו'):

(ד) אסור לכתוב באצבעו במשקין על השולחן ועל החלונות כשהם לחים וכן בחול ובאפר דאע"פ שכותב בדבר שאינו מתקיים על דבר שאינו מתקיים מ"ם מדרבנן אסור אבל מותר לרשום כמו אותיות באויר דהיינו שמוליך אצבעותיו באויר או על השולחן כמו אותיות כיון שאין רישומו ניכר כלל:

(ה) לרוב הפוסקים הכותב בכל כתב ולשון חייב וא"כ אסור לומר לנכרי לכתוב אגרת. ואפשר במקום הפסד גדול כגון לצורך הולה או לצורך מצוה יש לסמוך על מתירין עיי' נכרי וגם בזה צ"ע ובלא"ה אין להקל כלל (סי' ע"ט וע' נכ"ה ר"ס קכ"ו ונכ"ה ס"ז):

(ו) אסור לחבר אותיות של כסף לפרוכת וכיוצא בו. ונ"ל דיחברם עיי' מהט דרך ב' נקבים לבד דאז לא הוי חיבור דלא יתקיים שהרי יפול וגם זה יעשה ביד שמאל דהכותב בשמאל פטור דאין דרך כתיבה בשמאל ואם הוא איטר אזי שמאל שלו הוא כימין של כל אדם והשולט בב' ידיו חייב בשתיים (ס"ז):

כלל לח . המוחק:

(א) המוחק ע"מ לכתוב ב' אותיות חייב ואפי"ן לא מחק אלא משמוש דיו אם יש במקומה לכתוב ב' אותיות חייב (ע"ט):

(ב) נפל דיו או כל דבר לח על ספר לא ילחכנו דמוחק (א"י נכ"ס ס"ח):

(ג) נטף שעוה על ספר על אות א' אסור לסלקו דהוי מוחק ומב' אותיות חייב (נ"ח ס"ח ולי' ל"ע):

(ד) עוגה שכתוב עליה אותיות או צורות ממיני צבעים אסור לשברה דהוי כמוחק אבל אם כ' עליה במשקין או בדפוס מעצמה מותר דהוי דבר שאינו מתקיים על דבר שאינו מתקיים אע"ג דבשאר כתיבות גם זה אסור למוחק משום כבוד עונג שבת ל"ג (עיי' ס"ח סי' ע"ט ונכ"ה לק"מ):

(ה) ספר שכתוב על הגליון אותיות וצריך לו בשבת ואין לו אחר מותר לפתחו ולסגרו דאין בזה משום מוחק וכותב (רמ"א נכ"ה וע' ס"ז):

(ו) כיון שכותב ומוחק הוא אבות מלאכות גזרו חכמים דאסור לקנות ולמכור לשכור ולהשכיר בשבת וי"ט שמא יכתוב ולכן אסרו א' המוכר בפה או במסירה ומשיכה בין במשקל או במדה ובמנין ובמדידה בין שמוכר ביד או בכלי ואפילו לדבר מצוה אסור (נכ"ה) ומטעם זה אין עושין פה"ב בשבת וי"ט דא"א ליתן לכהן אפילו

חיי אדם כלל לח הלכות שבת

אפילו שומא (ע"ט) ואסור לעשות קנין בשבת דהוי מקח וממכר ומ"מ התירו לשכב מרע שביקש לקנות מכנו על צוואתו דבש"מ הקילו שלא תטרוף דעתו עליו שיתירא מאחר שלא רצו לקנות ממנו מסתמא לא יקיימו צוואתו. מיהו י"א דדוקא כשמחלק כל נכסיו דק"ל דמתנת ש"מ בכל נכסיו א"צ קנין וא"כ הקנין שלא לצורך כלל רק להפיק דעתו שהרי אפילו בלא קנין קני משום דרברי ש"מ ככתובין ומסורין וי"א דאפי' היכא דבעי קנין כגון שאינו אלא מתנה במקצת נכסיו אפי' התירו חכמים בש"מ (ע' נכ"מ ס' רנ"א ונכ"ג ע"ס ס' ה' ונכ"מ ס' ע"ט) הנושא את האלמנה אסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת וי"ט דהני כקונה קנין בשבת דהופת אלמנה אינו קונה ליורשה ולמעשה ידיה ואינו קונה אלא ע"י ביאה משא"כ בתולה נקנה ע"י חופה (וע' נכמ"ת א"ס כלל קכ"ט) אין דנין בשבת וי"ט שמא יכתוב ומהאי טעמא אין חולצין ואין מיבמין ואין כונסים ואין מקדשין ולא מקדישין ולא מהרימין ולא מעריכין ולא מפרישין תרומות ומעשרות וחלה ואין מגרשין בשבת וי"ט אפי' אם הגט כבר נכתב והובא ע"י שליח והכל משום שמא יכתוב. וכולם אם נעשו שונגין או מזדיין או מוטעין מה שנעשה נעשה וקיים. וכיון שאין דנין ה"ה שאין תופסין להכניסו לבית הסוהר למי שנתחייב איזה עונש שלא יברח דהו' בכלל דין וכ"ש שאין מלקין ואם יברח יברח. בשעת הדחק כגון שאין החתן והכלה יכולים להשוות ביום ו' ומחמת קטט נמשך עד הלילה ובחור שלא קיים פריה ורביה וכבר הכינו צרכי סעודה ויש הפסד גדול וביוש לחתן וכלה התיר רמ"א בתשוב' והוא עצמו סידר הקדושין מפני שגדול כבוד הבריות ואמנם במקום שאין שם כל התנאים הנזכרים אין להתיר ופשיטא שיהיו נוהגים לכתחלה שלא יבוא לידי כך:

(ז) לפיכך אסור למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לכליו של לוקח אא"כ שממעט או מוסיף מעט דאז לא מקרי מדידה גמורה וכן מותר למדוד והלוקח נוטל המדה של מוכר לביתו ופשיטא כשהלוקח מביא מתוך ביתו כלי ואומר לי מלא לי כלי זה ולמחר ימדוד או אפילו כלי המיוחד למדה ואומר לו מלא לי כלי זה אבל לא יאמר לו תן לי מדה פלוני או תן לי בכך וכך מעות וכן ראוי לכל י"ש לזהר בזה והעולם נוהגין היתר גם בזה דאינם מתכוננים רק להודיע למוכר כמה הוא צריך ואך היתר זה לא שייך אלא בשכר וכיוצא בו שמדתו ידוע אבל לומר תן לי בעד איזה גדולים תפוחים וכיוצא בזה דא"א לומר שמודיע לו כמה צריך שהרי אינו יודע כמה תפוחים יתן בעד גדול אלא יאמר תן לי ב' תפוחים וכיוצא בו (ע"ט) ואפי' בדבר מאכל וצורך שבת אם אומר בלשון לעז יאמר תן לי ואחזיר לך ואם אומר בלח"ק אז יש חילוק דלשון שאלה משמע שיחזור לו מיד ולשון הלויני משמע לזמן מרובה וסתם הלואה היא ל' יום מדינא גזרי' שמא יכתוב אך במדינתנו דגם הלואה מותר לתבוע לאלתר אין חילוק. וכשלוה בשבת דבר מאכל וזה אינו מאמינו מותר ליתן משכון ולא יאמר הילך משכון דהוי עובדא דחול. וכ"ז דוקא לצורך אכילה אבל בלא"ה אסור ליתן משכון ואפי' בלא משכון אסור ללוות או לפרוע ומ"מ אם לזה בשבת וי"ט ניתנה לתבוע לאחר שבת וי"ט (ס' ע"ז וס' מקכ"ה):

(ח) אסור לחשוב עם המוכר שיאמר לו תן לי מדה וכבר לקחתי כך וכך וזה אסור לכ"ע וכן בסכום דמים שאומר לו תן לי בעד ג' גדולים וכבר מגיע לך כ"ג וכיוצא בו (סז):

(ט) מה שנוהגין שכותבין שם האיש ויש לו פתקאות שכתוב עליהם סכום מעות או סכום המדה ומניח פתקא אצל שם האיש לידע כמה לקח יש לאסור שהרי אסור לעיין בפתקאות האלו ולכן ראוי להניח שם גרעינין לסי' ופשיטא דאסור לעשות נקבים במחש' וכיוצא בו לסי' דאפשר דחייב כרושם רשומים וגבאי צדקה נוהגין היתר על ידי פתקאות דמדמין לחשבוניות של מצוה דמותר בשבת (סז):

(י) עוד הרבה דברים שאסרו חכמים בענינים אלו ונכתוב אותם א"ה בכלל דברים האסורים בשבת משום דבור:

קא חיי ארם כלל לח למ הלכות שבת

(יא) אין לשחוק שום שחוק שדרך לכתוב ואפי' בדרך צחוק שמא יכתוב ולהרויח הכל אסור דהוי כמקח וממכר (ע"פ):
(יב) אסור להטיל גורל ואפי' ע"י נכרי שמא יכתוב ואפילו אם החלקים שווין ועם בני ביתו והוא נותן להם משלו מותר וכן מותר להטיל גורל מי יאמר קדיש או מי שיעלה לתורה (סי' שכ"ג נ"ח):

כלל לט. הבינה והסותר ומכה בפטיש (נסי' ע"ג ע"ד ע"ה):

(א) כל מה שחייב משום בונה. כשסותר אותו דבר אם הוא ע"מ לתקן חייב משום סותר ויש בזה כמה חילוקים בכללן ואח"כ נבאר פרטיהם (ב) הבונה כל שהוא חייב (ג) העושה אהל טפח חייב אבל פחות מטפח לא נקרא אהל (ד) המחזיר דלת או חלון בבנין שבקרקע חייב (ה) המשוה גומות בביתו כגון שהיה גומא ומלאה עפר או שהיה תל והשפילו חייב (ו) החופר גומא בקרקע ואפילו בעפר והול התלושין מקרקע וצריך להגומא חייב (ז) העושה נקב בגלגל של תרנגולים שהוא להכניס אור ולהוציא הבל אם הלול מחובר לקרקע חייב (ח) העושה כלי מתחלתו או שגשבר וצריך אומן להחזירו ולתקנו חייב משום בונה וי"א משום מכה בפטיש דאין בנין בכלים (ט) התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר או בעץ עצמו עד שנתאחדו יחדיו חייב משום בונה (י) המבין יד לקרדו' או שהכניס יתד קמץ בין שהוא מעץ או ברזל בתוך הבית יד של קרדום שקורין (פר קלי"ט) (י"א) פר קלינעט) כרי שתהיה מהודק יפה בקרדום וכיוצא בו חייב משום בונה והמסירו חייב משום סותר (י"ב) אפי' בדבר מאכל שייד בנין כגון המגבן גבינה וכיוצא בו ולא דוקא גבינה אלא אפי' המדבק פירות ומכוין לעשותם בעל תמונה ארוך או מרובע חייב משום בונה (ע"מ"א ס"ח ע"מ"א וס"ח ע"מ"א ונרמז"ס פ"ז וע' ריש הל' י"ט) אלו הן עשרה כללים ועכשיו נבאר פרטיהם בע"ה ית"ש:

(ב) הבונה כ"ש בין בנין של עץ או של אבנים אם מחובר לקרקע ואפי' לא חיבר האבנים בפטיש ובסדר אלא שהגיה האבנים זה עג"ז והגיה עפר ביניהם ובשורה העליונה שאין צריכה לחיזוק כ"כ אפילו לא נתן עפר כמו שעושין מחיצות סביב השדות חייב (מ"א סי' ע"ה):

(ג) העושה נקב בקרקע הבית שיצאו המים חייב משום בונה (מ"א ס"ח):
(ד) כיון דהבונה בנין קבוע חייב גזרו חכמים ואסרו אפי' בנין ארעי ולכן אסור לעשות אפי' מחיצה של סדין ולא נקרא מחיצה אא"כ כרכו מלמעלה ומלמטה שתוכל לעמוד ברוח מצויה דכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה לא הוי מחיצה לשום דבר ולא אסרו אא"כ המחיצה בא להתיר איזה דבר שנלא המחיצה היה אסור כגון שצריך לעשות מחיצה בפני הגר או בפני ספרים שעומדים מגולים כדי לשמש מטתו או שנפל מחיצה שלישית מסוכתו או שצריך להפסיק בין רה"י לרה"ז כדי למלטל דכיון דבלא המחיצה היה אסור והמחיצה מתיר ודומה לבנין ולכן אע"ג דלא הוי רק בנין ארעי מ"מ אסור מדרבנן אבל אם אינו בא להתיר כלל רק לצניעות או שתולה בגדים המצויירים סביב המטה וסביב הכתלים לנוי בעלמא אע"ג שכורך אותם מלמעלה ולמטה שלא יגזרו אין זה מחיצה כלל ומותר לעשות בשבת ולכן אסור להעמיד (פארוואך) להתיר [התשמיש] בפני ספרים או נר דיכול לעמוד ברוח מצויה אבל מותר לתלות ווילון בפני הפתח והחלונות אם אינו כורך מלמעלה ולמטה בענין שהם נעים ונדים בפני רוח וגם אינו מעכב העוברים וכ"ש דמותר לכסות ספרים בכיסוי בעלמא ואפי' כלי בתוך כלי להתיר התשמיש דלא הוי מחיצה כלל ואם היה כבר מחיצה טפח מע"ש מותר להוסיף ולכן (פארוואך) שעומד מופשט טפח מע"ש מותר לפושטו כולו אבל אם היה מקופל אעפ"י שקפולו יותר מטפח לא מהני שהרי לא נעשה זה בשביל מחיצה (ע' לקמן דק"ן אהל סימן ג') מה שכתבתי בזה) ואם יצרו תוקפו עליו (עיין דק"ן מכה בפטיש נכ"א סי' ה') (ריש סי' ע"ה):

(ה) כשם שאסור לעשות בנין ארעי כך אסור להוסיף על בנין קבוע תוספת

ארעי

חיי אדם כלל לט הלכות שבת

ארצי ולכן החדרים שאין תשמישן תדיר כמו שיש בנפרים וקושר בה דלת וכשהוא יוצא שומטה ומשליכה לארץ ונשאר כך פתוח ימים הרבה ולפעמים שנועל נשאר כך נעול כמה ימים וא"כ כשנועל בו בשבת דומה קצת שמוסף על הבנין ולכן אם ניכר שהוא דלת כגון שניכר שהיה בו ציר אעפ"י שעכשיו אין בו ונ"ל דה"ה אם יש היכר נקב באסקופה שהציר סובב בו מותר לנעול בו אם הוא קשור בפתח אעפ"י שנגרר על הארץ ובלבד שלא יחזיר הציר למקומו דזה בונה ממש והייב רק שינעול בו כך אבל אם אינו קשור כלל אעפ"י שיש לו ציר אסור לנעול בו ואם יש אסקופה על הארץ בענין שאינו עומד על הארץ אעפ"י שאינו ניכר שהוא דלת ואפי' אינו קשור מותר לנעול בו וכן אם גבוהים מן הארץ אעפ"י שאין שם אסקופה מותר דכיון שעכ"פ הדלת מחובר מקרשים הרבה ניכר קצת שהוא דלת וכיון שאינו קובעו בציר וגם אינו עומד על הארץ אינו דומה לבנין כלל ומותר לנעול אף שאינו קשור כלל כן נ"ל (סי' ע"ג):

(ו) היה שם רק דף אחד ואינו מחובר מקרשים הרבה כיון שאין ניכר כלל שהוא דלת ואדרבה כן דרך לסתום החורים בדף ולכן אפי' גבוה מן הארץ ויש לה אסקופה ואפי' יש לו ציר אסור לנעול בו (סג):

(ז) וכ"ז בפתח שנועלין אותו לימים הרבה אבל פתח שעשוי לבנוס וליצא בו תדיר נועלין בו לעולם בין שעשוי מקרשים הרבה או מדף א' דלא מהזי כלל בבנין (מ"א ס"ק פ'):

(ח) וכן החלונות הפתוחים שסותמין בדף או בד"א אם דרך אותו הלון לפתוח ולסתום תמיד אפי' הוא דף א' מותר רק שתהיה מהשבתו מע"ש לסתום בדבר זה. ואין הילוק אם החלון הוא בכותל הבית או למעלה בגג דניכר לכל דאין זה בנין אלא סתימה לפי שעה (סג סק"ה):

(ט) נ"ל הא דבעינן דעתו מע"ש היינו דוקא בדבר שדרך לבטל שם אבל דבר שאין דרך לבטלו לעולם אלא לפי שעה כגון בגד וכו' יצא בו מותר לסתום בו אפי' לא היה דעתו עליו מע"ש (כדל"י בסוכה כ"ט דדבר שאינו מנטל אפי' לר"א לאסור במקום החלון מחיר בזה וכ"כ תוס' סוף פ' כל הכלים ד"ה פוקקין):

(י) נגר שנועלין בו ותוחבין אותו באסקופה למטה או למעלה או כמו שלנו שעושין חור בכותל אצל הדלת ותוחבין שם התי' עץ אם לא תקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך אסור לכ"ע לנעול בו דאפי' בטלמול אסור. ואם הכינו לכך ונועל בו תמיד יש להסתפק דאפשר דאפי"ה אסור לנעול בו אפי"כ קשור בדלת כמו נגר ואם הוא כלי גמור נועלין בו אעפ"י שאינו קשור כלל (כ"כ הנ"ל) וכן אם הוא מחובר לדלת ולמושכין אותו ותוחבין בחור מותר לכ"ע (ע' פ"א דכלים מ"ג נדנרי הרע"ב סג) (סג):

(יא) וכ"ז כשתוחב הנגר בחור אבל מותר ליטול קורה המוכנת לכך אפי' היא גדולה כיון שיש תורת כלי עליה ומותר לסמוך בה הדלת דכיון דאינו תוחב בחור אינו דומה לבנין כלל (סי' ע"ט סעיף ג' מרמז"ס פ' כ"ו):

(יב) קורת הבית שנשברה מותר לסמכה בדבר שהוא כלי ממש ובלבד שלא יתקן בחוץ אלא בענין שיכול ליטלו משום דאסור לבטל כלי מהיכנו וגם זה דוקא בשביל שלא תרד הקורה יותר אבל אסור להגביה דהוי בונה ממש והייב ובדבר שאינו כלי אעפ"י שהוא מוכן לתשמיש מ"מ אסור אפי' לסמכה דדומה לבונה כיון שהוא דבר שדרך לבטלו שם (ע"ג):

(יג) המחזיר דלת או הלון בבנין שבקרקע בצירים שלהן הייב ואפילו בצירים של ברזל שלנו שיכול ליטלן ולהחזירן בלא שום אומנות הייב הנוטלן והמהזירן ולכן אסור אפי' עיי נכרי ליטול החלונות והדלת דהוי סותר בנין קבוע ופשיטא החלונות שקבועים כך בלא צירים כלל והם סתומים לעולם דהייב ואינו דומה לסי' ד' דהתם דרכו בכך לפתוח ולנעול משא"כ אלו שהם סתומים לעולם (וע' עוד לקמן נד"ן נכין בכלים סי' ל'):

חיי אדם כלל למ מ הלכות שבת קב

(ד) אותן חנויות שנועלין בקרשים ויש במקומם חקיקה למעלה ולמטה שהקרישים נכנסים בו אין להם דין ציר כלל ומותר ליטול ולהחזיר: (טו) הדלתות שיש להם ב' צירים אחד למעלה ואחד למטה וכנגדן יש ב' חורים א' באסקופה העליונה וא' בתחתונה והצירים נכנסים בהם המחזירים חייב משום בונה ואם יצאו הצירים ממקומם אסור לדחוקו להחזיר הציר למקומו אפי' אינו מגביה או משפיל האסקופה אלא שנישאים במקומם אפי' אסור, ולא מבעיא ציר העליון דבנה שייך בנין אלא אפי' נשמש התחתון אסור לדחוקו להחזירו (וע' לקמן סי' הנזכר) (סז):

(שז) נוטלים עצים הסמוכים לדופני הסוכה ומסיקין בהם ביו"ט ודוקא שסמכם אחר שנגמר הדופן עם הסבך אעפ"י שסמכן לעבותה אבל אם סמכן בתחלת עשייתה לעבותה או לחזקה אסור אעפ"י שאינו ארוג עם הדופן והיה אם זרק הבילות על הסבך דאינן בשילות לגבי סבך ואיכ לא הוי מוקצה כיון שלא התיר התבילות לא בטלה דעתו שרוצה להשתמש בהן אבל אם הניח עצים על הסבך בשילות לגבי סבך וא"כ כשנוטלן הוי סותר (תק"ח):

כלל מ - הבינה (דין משות גומות):

(א) היה לו תל בביתו ונטלה וכן גומא וסתמו חייב משום בונה ולכן אסור לפנות הובל שברחוב שבחצר ההו' איסור דאורייתא ואפילו על ידי עברים (סימן רמ"ד כמ"ח):

(ב) החופר גומא בין בקרקע עולם ואפי' בחול ועפר התלושין או באשפה אם צריך למקום הגומא חייב משום בונה ואם אין צריך לגומא אלא לעפרה אסור מדרבנן ולכן אלו המטמינים מעות בשעת הסכנה באשפה חייב שהרי צריך לגומא וצריך ליזהר כשנוטלין חול המונח בקופה בשבת שאינו מוקצה לפזר בבית לנוי או לכסות רוק וצואה שישלו בענין שלא יעשו גומא אעפ"י שאינו מכין כלל לעשות גומא וא"צ לגומא מ"מ הוי פסיק רישא ואפי' מדרבנן אסור אלא יטול בשוה או שהחול הוא רק כ"כ שתיקף כשנוטל החול נופל לתוך הגומא וסתמן וכן אסור להוציא דבר החשוב בקרקע הבית אעפ"י שאינו צריך לא לגומא ולא לעפר שמא יבא להשוות גומות אבל במקום דל"ש משום אשוויי גומות מותר להוציא ולכן מותר להוציא צנן וכיוצא בו הטמן בחול ועפר התלושים המוכנים בענין שאין בו מוקצה דאע"ג דנעשה גומא מ"מ מותר שהגומא נעשה ממילא ובפירות וקמח וכיוצא בו לכ"ע ל"ש גומא (מ"ח) בסי' תל"ח ס"ק ל"ב וע' נהל' יו"ט נהל' בונה מה שכתבתי מזה):

(ג) אסור לכבד הבית אפי' מרוצף באבנים או בקרשים דגורנין אטו שאינו מרוצף דשייך בו שיווי גומות וע"י נכרי מותר. ואם מכבד ע"י בגד או כנף אוז מותר אפי' ע"י ישראל דהוי שינוי גדול וכן מותר לרבץ הבית במים בשביל שלא יעלה אבק (סי' ע"ג):

(ד) אוצר של תבואה או של כרי יין אעפ"י שמותר להסתפק ממנו שהרי אינו מוקצ' מ"מ אסור להתחיל בו לפנות ואם התחיל לפנות מע"ש מותר לפנות אפי' לדבר רשות ולדבר מצוה כגון לצורך אורחים וכיוצא בו מותר אפי' להתחיל לפניו ובלבד שלא יפנה את כולו דשמא יבוא להשוות גומות ולא מיקרי אורחים אלא שנתארחו אצלו בביתו או בבית אחר' אבל כשיזמן חבירו שיסעוד אצלו לא מיקרי סעודת מצוה. וכן אסור להוריד חביות של יין מן העגלה אם לא לצורך אורחים ואם צריך לשנות ממנו בשבת ימסוך שם ממנו ואם א"א מותר לפרקו כיון דלא שייך בעגלה אשוויי גומות (ע"ג) וכן אסור לצדד חביות על הארץ שמא יבוא להשוות גומות (ע"ג):

(ה) אסור לגרוף אבוס של בהמה אפי' של כלי דגורנין שמא יהיה אבוס בקרקע ואתי לאשוויי גומות (סי' ע"ז):

(ו) מותר לגרור ע"ג קרקע מטה וספסל ואפי' הן גדולים ולפעמים עושין

חיי אדם כלל מ מא הלכות שבת

הריץ בארץ דהוי דבר שאינו מתכוין אבל גדולים מאוד שבוודאי עושין הריץ והוי ס"ד אסור (ט"ז):

(ז) לא ישששף ברגלו רוק על גבי הקרקע דמשהו גומות אבל מותר לדרוס עליו בלא שששף (ס"ז ט"ז):

(ח) חצר שנתקלקל במי גשמים יכול לזרות בו תבן וכל דבר שאינו מבטלו ובלבד שיעשה ע"י שינוי אבל דבר המבטלו אסור דהוי כמוסיף על הבנין שהרי משהו גומות ואם אין כוונתו לתקן החצר אלא ליפותו או לכסות דבר מיאוס מותר לכסות. ונ"ל דוקא במקום שדרך לפנות החצר אבל במקום שאין דרך לפנותו אסור (ס"ח ט"ז ע"י לעיל סימן כ' ונכ"א טז):

(ט) אסור לשחק באגוזים ותפוחים ע"ג הקרקע משום אשוויי גומות אבל ע"ג שלחן מותר ואין מוחין בתינוקות ונשים דמוטב כו' (ס"ח ט"ז):

כלל מ א. דין העושה נקב (ס"ז ט"ז).

(א) העושה נקב כל שהוא והוא עשוי להכניס ולהוציא חייב אבל אם עשוי רק להכניס או להוציא בלבד אינו אלא מדרבנן דכל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח והעושה נקב להכניס אור ולהוציא הבל החיוב משום בונה. ואם הוא להכניס ולהוציא שאר דברים אינו חייב משום בונה דכל הפתחים והחלונות שבבנין הוא להכניס אור ולהוציא הבל ואמנם החיוב הוא משום מכה בפטיש שהוא ג"כ אב מלאכה דכל דבר שנגמר בו המלאכה חייב משום מכה בפטיש ואפי' בכל שהוא שכן דרך לעשות נקב כ"ש להכניס בו מחט לפתוח מנעול קטן. וחייב זה דמכה בפטיש אין חילוק בין בקרקע או בכלים לכ"ע:

(ב) סבין התקוע בביתו אם היה הנקב כבר רחב קצת מותר להוציאו בשבת וא"ל אסור להוציאו דא"א שלא ירחיב קצת הנקב (טז):

(ג) אין נוקבין בחבית נקב חדש ואפי' להרחיבו אסור אבל פותחין נקב ישן ובלבד שלא יהיה הנקב למטה מן השמרים ששם כיון שכל כובר המשקה עליו צריך סתימה מעליא והוי כנקב חדש אבל מן הצד פותחין ודוקא שלא סתמו בענין שתהיה סתימה יפה מהדקת אבל בחבית של עץ שמהדקים העץ בחזק בנקב וחותרים ראשו על דעת שלא להוציאו הוי כנקב חדש ואסור. ולכן מותר לנקוב במגופה שסותמין בה הכלי זכוכית שקורין (שטמקי) אפי' בכלי המתקוק לכך או בסבין להוציאו (ט"ז סעיף י):

(ד) ברזא שבחבית ואין אדם יכול להוציא מותר ליקח ברזא אחרת ולהכות באותה ברזא לצורך לשותות בשבת ובלבד שלא תהיה נגד השמרים דאז נקרא נקב חדש (טז):

(ה) סבין התקוע בספסל ובכל דבר שאינו מחובר מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מכין להוסיף בנקב. ואם היה תקוע בחבית והוא נכנס מעבר לעבר בענין שכשיוציאנה עושה פתח לחבית אסור להוציאו אפי' כבר הוציאו פעם א' מבע"י שכבר נתרחב קצת (טז):

(ו) כשם שאסור לפתוח כל נקב כך אסור לסותמו. ולא מיבעיא בדבר המתמרח כשעוה ופת וטיט דבזה חייב משום ממרח כדלעיל במלאכת ממחק ובאפר יש בו משום לש כדלעיל במלאכת לש וכן בדבר דשייך בו סחיטה כנגד וכיוצא בו דחייב משום דש או מלבן ועכ"פ שייך בו שמא יסחט ואפי' אם היה לו שעוה מוכן מע"ש בענין שאין בו משום מוקצה ורוצה להניחו בנקב לסתמו בלא מירוח אסור שמא ימרח. אלא אפי' לסותמו בקש ותבן וכיוצא בו אסור אם המשקה יוצא דהוי כמתקן מנא. וע"י עכו"ם מותר. ואם נתרועע החבית הרבה וצריך תיקון מותר לקרות לעכו"ם אעפ"י שעי"ז יבין העכו"ם ויתקן ועיין לקמן כלל סי' ס"ה (טז):

(ז) מותר ליתן קנה חלול שקורין (ליווער) או ברזא בנקב החביות להוציא היי אעפ"י שלא היה בו מעולם כיון שכבר מתקן לכך (טז):

כלל מב. הבונה (רין אהל) (ט"ו):

(א) העושה אהל קבע מפה חייב משום בונה ואפי' בכלים (רי"ף ורמב"ם) ודוקא כשעושה גם המחיצות בשבת אפי' רק ג' מחיצות (נכס"א נקי' שבת דף קל"ט) ודוקא שהמחיצות והאהל צריך לצל או להשתמש תחתיו כגון מטה שמשתמש תחת המחיצות ואע"ג דמשום המחיצות אינו חייב שהרי הם רק מחיצות ארעי' מ"מ החיוב הוא משום אהל (נ"י ס' ס' ט"ו נכס תוס' וכ"כ הט"ז סס"ק י"א וי"א סס"ק ס"ק כ"א) אבל אם אין שם רק ב' מחיצות אע"ג שעשאו בשבת וגם צריך לאויר שתחתיו וכן אם היו שם מע"ש המחיצות או שאין צריך לאויר שתחתיהן פטור אבל אסור מדרבנן (סס):

(ב) לפיכך הוילן שתולין סביב למטה ויש מהם שמקיף המטה מג' צדדים וגם למעלה יש אהל אסור לפרוס בשבת מדאורייתא ואפילו על ידי עכ"ם. ואם אינו מקיף רק ב' צדדי המטה ע"י ישראל אסור מדרבנן דהא צריך לאויר שתחתיו לצניעות וע"י עכ"ם היו שבות דשבות ושרי (סס):

(ג) ולכן אסור לפרוס הסדין על העגלות דאע"ג דהמחיצות כבר נעשות ואינו אלא אהל ארעי וכן על עריסה של קמץ שמתוקן שם חשוקים שקורין (רייפן). ואם היה כבר פרוס מע"ש ברוחב מטה מותר למשוך כולו דהוי תוספת אהל ארעי ומותר. אבל הכריכה מה שהסדין מוכרך יחד אע"ג דעגול הכריכה מחזיק כמה טפחים לא מהני שהרי הכריכה לא נעשה בשביל להיות לאהל וא"כ הרי עושה אהל בתחלה (ועיין לקמן ג' ד"כ מוקלה כ"ל יתכנס לכסות הסמורה) וכן אם החשוקים קרובים זה אצל זה ואין בין א' לחבירו ג' טפחים או שמשורר בחבלים. וכן מטה שמשוררת בחבלים פחות מג"ט מותר דהוי כסתום. אבל אם יש יותר מג"ט אסור לפרוס עליו סדין בשבת דבמטה צריך לאויר שתחתיו להניח שם מנעליו (סס):

(ד) אם אין שם מחיצות או אפי' יש ב' מחיצות ואין צריך לאויר שתחתיו כגון רגלי שולחן שלנו מותר ליתן עליהם השולחן וכן כסא שמקפלן אותו מותר לפתחו אבל להניח השולחן על תיבה פרוצה או על הבית פתוחה מלמעלה אסור וכן תיבה שמכסים אותה בכסוי שלה אם אינה מחוברת בה אלא שמשירין אותה כולה וכן אותן תיבות שנעשין בענין שמושכין המכסה צריך ליהדר שלא ימשוך כל הכסוי דהוי כסותה אהל וכשמחזיר עושה אהל אלא יניח מכסה קצת דהוה כתוספת אהל. ובסעודות גדולות שמתקין שלחנות על הבית צריכין ליהדר שיהפוך צד החבית הפתוח לצד הקרקע ועל צד הסתום יניח השולחן וכן יש ליהדר שלא לכסות הבית של מים אם היא חסרה מפה דהוי כאהל אפי' אינו מכסה כולה. ומ"מ נ"ל דא"צ למחות במכסה הבית של מים שיש להם על מי שיסמכו וכן בתיבה ומטה שקורין (שלאף בלוק) שיש לו כיסוי ואינה מחוברת בו שהרי להראב"ד ורשב"א אין בכיסוי כלים משום בנין ומעם דהבית אסור מפני שנראה כמשמר ר"ל כאלו מסנן מן הפסולת וגם האחרונים מהלקים דאם הכלי עומד במקומו מותר אם לא כשמסלסלין אותו ממקום למקום דהוי כעושה המחיצות ג"כ (עיין נכ"י וט"ז סס) (וט"ז קעמ"ט) שנשמט כולה מן השולחן אם יש בעומק חללה מפה אסור להחזירה שעושה אהל:

(ה) במקום שסותמין נקב שהעשן יוצא בכר של תבן וכיוצא בו יש להסתפק כיון שיש לו מחיצות בפ"ע הוי כעושה אהל בתחלה ואסור (נכס"א ט"ו נכ"א ס"ק ז') מסתפק בזה ולכאורה ל"ע שהרי בפקק החלון אפילו בארובה שנגג מותר כמ"כ סס ס"ק א' ול"ל דהתם הארובה אינו מחזיק אלא חקקת הגג אבל כאן הנקב מחזיק כל רחב המציאות והוי כאהל):

(ו) אע"ג דאין אהל בלא מחיצות מ"מ אם נעשה לצל אסור ולכן יש אוסרין ליתן בראשו בשבת (בריט"ל) או (קאפלנט) כיון שבוטל מפה וכ"ש דאסור להחזיק

חיי אדם כלל מב מג מר הלכות שבת

בירו להיות לצל על הראש מה שקורין (דעכיל) או (פזאסאניק) להציל מן הגשמים או מן החמה שהרי עושה אהל בתחלה (ס' ע"א סעף ט') :

כלל מג. דין הסותר (ע"ז) :

(א) הסותר כל שהוא חייב והוא שישזור ע"מ לבנות ואם סתר דרך השתתה פזור לכ"ע והסותר אהל קבוע או ששך עץ תקוע היו סותר וחייב והוא שיתכוין לתקן (כמ"ס פ"י). וה"ה הפורק ברזל התקוע בעץ חייב ולכן דלת שנאבד המפתח אסור להסיר הצירים של ברזל או להסיר ולשבור המנעול אבל מותר לפתחו ע"י מחט או סכין או מסמר ואם הדלת קשור בחבל מותר לקשרו ולהתירו דאינו קשר של קיימא דרכו בכך לקשרו תמיד בכל יום אבל אם הוא עשוי להתקיים שלא להסיר בשבת אסור להתוך החבל או לנתקו כיון שהוא דלת המחובר לבנין שבקרקע הוי סותר ואפי" ע"י נכרי אסור וע"י לקמן כלל צ"ג מדין סותר (ס) :

(ב) מותר לפתוח התנור שישורקין אותו בשיט שאינו עשוי להתקיים כלל רק עד למחר ולא הוי בנין כלל (כ"ט) :

כלל מר. הכונת (דין) בנין וסתירה בכלים ומכה בפטיש (ע"ז) :

(א) אין בנין וסתירה בכלים. וכלי שהוא מחזיק מ' סאה שהוא אמה על אמה ברום ג' אמות אם הוא לפי שיעור הזה דינו כבנין ממש ואין נידון כלל ככלי אלא כאהל קבוע אבל פחות משיעור זה דינו ככלי לפיכך דלת של תיבה ושאר כלים שקשור בחבל אם אין יכול להתירו מותר לחתכו דזה מיקרי סתירה גרועה ולא גזרו בכלים וכן המחזיר הפרקים של כלי שנתפרק אם אינו מהדק אפי"ג דאסור מ"מ אין בו חיוב כיון שהדיוט יכול להחזירו אבל העושה בלי גמור חייב אף בכלים משום בונה או משום מכה בפטיש ליש פוסקים (ע"ז) :

(ב) ולכן מפתח של כלים שנאבד אסור לשבור הצירי או המנעול דהוי כסותר ואסור מדרבנן. ולקבוע צירים או מנעול בכלי לכ"ע אפילו על ידי עבדים אסור דהוי מלאכה דאורייתא תיקון מנא משא"כ בשובר דהוי מקלקל בסתירה (ס) :

(ג) בלי שלם אפי" עשוי מקליפות עץ אסור לשברו וכן הביות קטנות שמחוברי הנסרים ע"י חשוקים של עץ שקורין (כ"פ) אסור להסיר החשוקים דהוי סותר בלי. ומיהו אינו אלא דרבנן שהרי אינו סותר ע"מ לתקן ויש להתיר ע"י עבדים ואם קשור בחבלים מותר אפי" ע"י ישראל שאינו חיבור גמור (ס) :

(ד) כל העושה דבר שע"ז נגמר המלאכה חייב משום מכה בפטיש. לפיכך מיני כלים שהדלתות שלהם יש להם ב' צירים אחד למעלה ואחד למטה ובנגרן יש חור אחד למעלה וחור אחד למטה והצירים תקועים בהם וע"י זה נפתחים ונסגרים וכן יש דלתות בחצרות ודיר של בהמות אף בזמנינו העשויים כך והמחזיר דלת של בנין הקבועה בקרקע בציר שלהן חייב ובכלים אסור להחזיר דגורין שמא יתקע במקבות וגרזן וחייב משום מכה בפטיש ואפילו בצירים שלנו שהם מברזל אסור להחזיר דלתי הכלים דגורין שמא יראה שהציר אינו תקוע יפה ויחבר אותו במסמרים. ונ"ל דמותר ליטול הדלת של כלים מן הציר שלנו ע"י נכרי דאין זה סתירה גמורה שהרי אינו שובר כלום וגרע משבירת צירים בסימן ב' אבל בבנין של קרקע כבר כתבנו בשם האחרונים דחייב ואם נשמטו הצירים מן החורים שבאסקופה אפי" לא יגביה או ישפיל הקורות שבו החור אלא יניח הדלת שיעמוד כך ברפיון אסור שמא יתקע ובכלים אם יצא ציר התחתון מותר לרוחקו במקומו דאין כאן בנין כולי האי אבל אם יצא העליון א"כ ה"ה נופל לגמרי והוי בנין יותר אפי" בכלים אסור לדתקו להחזירו (ס' ע"ג) :

(ה) כל הכלים שהם של פרקים שנתפרקו אם דרכם להיות רפויים תמיד מותר להחזירם אבל אם דרכם להיות מהודקים בחזק אסור להחזירם אפי" בלא הירוק שמא יהדק והמהדק חייב משום מכה בפטיש ואין בכלל זה הכלים שהבסוי שלהם עשוי עם (טריז) דזה עשוי מתחלה לפתחו ולסגרו תמיד אבל מה שאין דרכו לפרוק תמיד

קד

חיי אדם כלל מדר הלכות שבת

תמיד אעפ"י שנעשה ע"י (שרוינע) י"א דחייב ופשיטא היכא שיש לחוש שיחבר במסמרים ומקבת דאסור אפי"ן אם דעתו עכשיו שיהיה רפוי (א"ל שרש"י ור"ן סוף כ"ר כ' גזירה שח"א יתקע ע"י יתדות וכ"כ נד"ש כל הכלים אכל צעירובין פנ"ש"י וכ"כ שם ר' יונתן דלפי' רק מהדקו קייב וכ"מ ברמב"ם וכו"כ להדיא בסמ"ג ובסמ"ק ובאמת זה זה איתא) (ס"ז):

(ו) ספסל שנשמט א' מרגליו או ב' אסור להחזירם שמא יתקע בחזק וגם אסור לסמכו על ספסל אחר מהאי טעמא אא"כ כבר ישב עליו כך מע"ש דכיון דלא תקע מע"ש ל"ג שיתקע היום ודוקא שהרגל הנשמט ראוי להחזירו דאז שייך לגזור אבל אם נשבר או נאבד ל"ג שמא יעשה רגל אחר בשבת ולכן מותר לסמכו לספסל אחר ולכן נ"ל דמותר להניח דף על ספסלים או על הת' ע"ן שהכנים מע"ש לכך כדאיתא בכלל ס"ז סי' ו' דל"ש בזה שמא יתקע (ס"ז סי' ע"ד):

(ז) מכבש של ב"ב דהיינו מה שקורין (פרעס) והם ב' לוחות זה על זה והבגדי' ביניהן מתירין אותו ליטול ממנו בגדים לצורך שבת אבל לא כובשין אותו שהוא צורך חול ושל אומן אסור מפני שהוא תחוב בהזקה והתרתו דומה לסתירה ולכן אפי"ן היה מותר מע"ש אסור ליטול כליו מתוכו גזירה שמא יבוא להתירו (ס"ז ע"ב ומ"ח). ונ"ל דאם היה מותר מע"ש לצורך הרבה מותר (ע' צט"ר ונ"י):

(ח) אסור להכניס רצועות במנעלים או מכנסים חדשים דהוי תיקון מנא ואפי"ן בישנים אם הנקב צר ויש טורח להכניסו (צ"ח) (וע' לעיל דל"ג דל"ג קושר):

(ט) מהט' שנתקמה אסור להשוותה וכן סבין שנפגם אסור להשחין דהוי תיקון מנא (ו' לעיל דל"ג קושר):

(י) אסור לאשה לקלוע שערות ראשה דדמי לבנין וה"ה דאסור לסתור דדמי לסותר (ס"ז ע"ג סעיף כ"ה) אבל הקולע נימין בתלוש חייב משום אורג (כדלעיל במלאכת אורג):

(יא) הגורל פתילה הוי תיקון מנא (כן משמע צנ"ל וברמב"ם צה"ל י"ט) ונ"ל דהיינו כשהיה מתוקן כבר רק שמקשה אותה אבל העושה פתילה מצמר גפן חייב משום טווה (וע' לעיל במלאכת אורג ובמלאכת קושר סי' ו' מה שכתבתי ס"ז):

(יב) הצר צורה בבלי אפילו בלא צבע אפי"ן מקצתה חייב משום מכה בפשיט (רמב"ם ס"ז):

(יג) הנוטל מן הבגד קסמין וקשין התחובין בו מן האריגה וקשרים הנשארים מהאריגה חייב משום מכה בפשיט שזהו גמר מלאכתו ודוקא כשעושה ליפות הבגד אבל אם נפל דבר מאכל על בגדו מותר לקלפו. וכן אסור להסיר השלל שקורין (סטריגוואל) שעושים ההייטים בתהלת התפירה כדי לחבר החתוכים ואפשר דחייב (ס"ז ע"ג):

(יד) המנער שלית חדשה שחורה כדי לנאותה ולהסיר הצמר הלבן או הצהוב הלבן הנתלה בה כדרך שהאומנין עושין חייב דהוי מכה בפשיט ואם אינו מקפיד מותר וצריך לזהר בזה במדינתנו שכולם לובשין שחורים (ס"ז):

(טו) המפס מורסא דהיינו שפותח השחין או המכה אם כדי להרחיב פיה כדרך שהרופאים עושים שמתקנין לה פתח חייב דהוי גמר מלאכה ואם מתכוין רק להוציא ליחה שיש בה עכשיו ואינו חושש אם תחזור ותסתום מיד ה"ז מותר דאע"ג דממילא נעשה פתח במקום צער ל"ג כיון שאינו מתקיים כלל (ס"כ):

(טז) נ"ל דהעושה פתילה שקורין (לעפ"ל) לתחוב בפי הטבעת מחלב ובורית וכיוצא בו ואפי"ן מנייר שכורך אותו ומקשה אותו (ע' סי' י"ח) חייב שהרי עושה כלי אם לא לתולה שיש בו סכנה אבל מה שעושים מחתי' לפת כיון שהוא אוכל בהמה אין בו משום תיקון כלי כדלקמן סי' י"א (וע' לעיל כלל ל"ג סי' ג'):

(יז) אין מטבילין כלים חדשים דכיון דאסור להשתמש בו הוי כמתקן מנא ואם הוא כלי שראוי למלאות בו מים ימלא מים מן המקוה או נהר במקום שיש עירוב ועלתה לו טבילה ולא יבדל דא"כ יהיה מוכח שעושה משום טבילה. וא"ל יתנו לנכרי במתנה ויחזור וישאל ממנו דה"ל כלי של נכרי דמותר להשתמש בו בלא

חיי אדם כלל מדר הלכות שבת

בלא טבילה, ואם לא נמלך ומבל מותר להשתמש בו. ונ"ל דאם א"א לו בא' מאופנים הללו ויתבטל ע"י מאכילת שבת כדאי הוא הב' לסמוך עליו ומותר להטביל לכתחלה (סכ"א):

(יח) אסור ליטול קיסם לחצוץ בו שיניו שמא יקטמנו ואם קטמו ביד פטור ובסכין חייב דהוי תיקון כלי (וע' במלכת ממתק) אבל קש וכיוצא בו שהוא מאכל בהמה אין בו משום תיקון כלי ומותר לקטום אפי' בסכין וכן מותר לקטום עצי בשמים ביד אפי' הם קשים כעץ כדי להריח בהם (ס' סכ"ג). ולחצוץ בו שיניו נראה מדברי רמב"ם דדינו כקיסם (ע' נכ"א כלל ל"ו):

(יט) אסור להשמיע קול של שיר בשבת בכלי וכיוצא בו אפי' להכות באצבעו זה על או על הלוח להשמיע קול או לקשקש באגוז ובזוג לתינוק שלא יבכה ולא מטפחין יד על יד ולא מרקדין וכולם גזירה שמא יתקן כלי שיר ולכבוד התורה מותר לרקד ולטפח וכלאחר יד מותר לטפח ומ"מ אין מוחין ביד העושים כן לתינוק שלא יבכה ד"א דבזמנא ליתא גזירה זו שמא יתקן כלי שיר דאין אנו בקיאין בזה. ומטעם זה יש מתירין לנכרים לנגן בכלי שיר לכבוד חתן וכלה ויש מקילין יותר לומר לנכרי לתקן כלי שיר דעיקר שמהה בחופה היא דוקא בכלי זמר ובקצת מקומות נהגו לאיסור אפי' לומר לנכרי לנגן דיש לשמה החתן במאכל ובמשתה ובשיר בפה ובפיוטים, ומ"מ אם בא הנכרי ונגן מעצמו אין מוחין בו. זוג המקשקש לשעות ע"י משקולת שקורין (וואלד לוהר) מותר לערכו מע"ש שיקשקש בשבת דידוע לכל שהעמידו מאתמול. ולפי מה שכ' רש"י בעירובין דף ק"ג דכשנפסק נימא ומגלגל היתד שלמעלה עד שמאריך ומגיע ליתד של מטה וכורכה בו הוי אב מלאכה דמתקן מנא ע"כ ולפי' אסור להעריך (וואלד לוהר) שקורין (אויף ליהטן) שזה דומה ממש לזה וא"כ אסור ג"כ לומר לנכרי להעריכו אך בשעה שהוא ערוך אפשר דלא שייך זה ויש להתיר על ידי נכרי לצורך מצוה ודוקא בשעה שהוא ערוך כן נ"ל (וע' ס"א ס"ק ד') ומותר לצפצף בפה. ואסור להכות בשבת על הדלת בברזל הקבוע בו אע"פ שאינו מכין לשיר כיון שהכלי מיוחד לכך (ע"פ):

(כ) אין שטין על המים שמא יעשה לו כלי ללמוד לישוט בו וכן אסור לעבור במעבר שקורין (פראס) מזה הטעם ואסור לכוון בספינה אם לא שקשורה ביבשה או שעומדת על הקרקע (ס' ע"ט) ואם צריך לעבור במעבר למצוה עוברת וא"א בענין אחר וכן מי שיש לו חוב אצל נכרי והוא ברי הויקא אם לא יעבור בשבת בספינה אפשר שיש לסמוך ולהתיר (ס' ע"ט):

(כא) מדיהם כלים לצורך היום כגון בלילה לסעודת שחרית ושחרית למנחה ולאחר שאכל סעודה ג' לא ידיח דהוי כתיקון כלי לצורך חול וכלי שתיה מותר כל היום דאין קביעות לשתיה. ומ"מ לא ידיח כלי זכויות בשבולת שועל להצהירו ביותר כיון דבלא"ה הן נקיים הוי טרהא יתירה. וכשם שמותר להדיח כך מותר להוף ולשפשף אפי' בחול כדלעיל כלל ל"ה ס' ז' וע"ש (סכ"ג):

(כב) אין מפרישין חלה בשבת דהוי כתיקון מנא. ואם שכח מלהפריש מע"ש בהוץ לארץ מותר לאכול ומשייר חתיכה א' ולמחר מפריש מחתיכה זו חלה (ע"ט):

(כג) הגורר עין כל שהוא חייב משום מכה בפשיט (רמב"ם פ"י) ולרש"י בגורר ההיוב משום ממחק (ע' לעיל במלכת ממתק ס' ו) (והמ"א בס' תכ"ט ס"ק י"ב כ' דגרינה הוי שנות וממה עליו נא"ר דברמב"ם כ' דקיינ. ונ"ל דאין ספק שיש ט"ס בדברי המ"א ונ"ל דהדמה הוי שנות שהרי גם נמנה"ל לא נזכר אלא הדקה):

(כד) בגד לבן וחדש דהיינו כל זמן שלא נתכבם ולבש אותו בשבת ודעתו לחזור ללבשו בשבת זו ואין לו אחר מותר לקפלו באדם א' דאז אינו תיקון כלי כיב אבל אם כבר נתכבם פעם אחד דהוי כבגד ישן או בבגד צבוע אז אפילו לבן וחדש אלא שיש לו בגד אחר שיכול ללבושו ואפי' אינו יפה כראשון או בבי בני אדם שאז מתקפל בטוב או אפילו באדם א' אלא שמקפל על השולחן או ספסל דאז הוי כב' בני אדם אסור לקפל דדומה לתיקון מנא ודוקא בדרך קיפולו הראשון

אסור

קה

חיי אדם כלל מדר מה מו הלכות שבת

אסור אבל אם מקפלו שלא כדרך קיפולו הראשון הכל מותר ודוקא שרוצה ללבשו בשבת דאל"כ הכל אסור :

כלל מה מו. המכבה והמבעיר (נסימן ע"ד) :

(א) המבעיר כל שהוא חייב והמכבה כ"ש לעשות פחמין חייב לכ"ע שהרי צריך לגוף הכבוי אבל המכבה מפני שהוא חס על העצים ועל הפתילה שלא לעשות פחמין לרשעים חייב ולשאר פוסקים פטור דהוי משאציל ומ"מ חמור משאר אסורין דרבנן כיון דיש בו צד חיוב לכ"ע (שבת מ"ד תוס' ד"ה דכל היכא ע"ס) :
(ב) המחמם ברזל חייב משום מבעיר אבל המכבה גחלים של מתכות לכ"ע אין בו חיוב דליש בו כבוי רק י"א דאם כוונתו להקשות הברזל חייב משום מצרף דהוי גמר מלאכה והיינו מכה בפטיש ומ"מ מיהם שפינה ממנו מים המין מותר ליתן לתוכו מים צוננים מרובים כדי להפשירן ולא אמרינן דהוי מצרף כיון דאינו מתכוין לכך ולא אמרינן דהוי פסיק רישא שכיון שאינו מתכוין לכך א"כ אינו עושה כלי (עין במ"א סי' ע"ק ס"ק ל"ו ונרמנ"ס פרק י"ב נק"מ ונל"מ סס) לפיכך התירו לכתוב גחלים של מתכת שמונחים ברה"ק כדי שלא יזוקו בהם רבי' אבל גחלים של עץ אסור לרמב"ם דהוי איסור דאורייתא :

(ג) בענין דליקה שנפלה בשבת ח"ו יען כי בערה עכשיו בהולים מאוד להצלת ממנו ואם לא ימצאו דרך היתר יצילו בדרך איסור ולכן אכתוב הדעת היותר מקילים עפ"י דין ואח"ז אכתוב לשון או"ה והביאו גם כן א"ד אף שלענ"ד הוא נגד כל הפוסקים ולא נמצא בשום פוסק כדבריו והבוחר יבחר ולא אני :

(ד) הבית שבו הדליקה כיון שהם בהולים מאוד חששו חכמים שאם נתיר לו להציל כמו בהול יסברו שמותר לחלל שבת משום הצלת ממנו וגם חששו שאם נתיר לו להציל בהצר כיון שדומה קצת לרה"ר שדירים בו הרבה בעלי בתים אע"ג שערבו ויתירו גם ברה"ר ולכן אסרו חכמים להציל רק מזון כדי הצורך וכלי תשמישו הצריך לשבת ודוקא להצר שערבו בו ובגדים כיון שיכול ללבושם התירו ללבוש כל מה שיכול ואז מותר אפילו לרה"ר ופושט וחוזר ולבוש ומוציא וגם אחרים מותרים להציל בשבילו בדרך זה בין אוכלין בין מלבושים וכל זה כשצריך להציל להצר של רבים אבל אם מציל להצרו אעפ"י שהוא מגולה מ"מ כיון שאין אחרים דרים בו או כשמציל לבית חבירו שעירב עמו כיון שאינו דומה כלל לרה"ר שהרי הוא נקודה מותר להציל שם כל מה שירצה מדברים המותרים לשלטל (כל זה הוא לפי דעת ספר המרומה) :

(ה) כל כתבי קדש מותר להציל אפי' להצר חבירו ואפי' אינה מעורבת ואפי' למבוי שיש לו לחי ולא נשתתפו בו ואם היה מונח בתיבה מעות וגם כ"ק מצילין הכל כדון כ"ק וכ"ז בבית שיש בו הדליקה :

(ו) הבתים שאין הדליקה בהם רק שסמוכים לדליקה כיון שאינם בהולים כיצ ואדרבה אם לא נתיר להם להציל יחללו שבת ואם נתיר להציל יצילו בהיתר ולא יבואו לכתוב ולכן התירו חכמים להציל אפילו מעות ולא היישינן לאיסור מוקצה במקום הפסד ומותרים לשלטל ולהציל ברה"י ואפילו ברה"ר מותר לשלטל פחות פחות מארבע אמות והיינו שבכל פחות מד"א יעמדו ובלבד שלא יוציאו מרה"י לרה"ר :

(ז) ונ"ל דאפשר דלפ"ז גם אחרים חוץ מבני"ל הבית ואשתו ובניו כרבי' שהדליקה בו שהם בהולים אבל אנשים אחרים שאינם בהולים כיצ מותר להם להציל בשבילו ואפי' מעות דאין בו אלא איסור מוקצה אבל אסור לשלטל בשבילו בכרמלית :

(ח) אבל באו"ה כלל נ"ט סי' מ"א ובהגהות שם כ' וז"ל כ' במדרכי פ' כ"כ כשהדליקה בביתו כול להציל כל דבר שלא יבא לכתוב דאי לא שרית ליה אתי לכבוי' והיינו אפי' אין בו סכנה כן כתב ר' ברוך. ועתה בזה הזמן שאין לנו רה"ר היינו

חיי אדם כלל מה מו הלכות שבת

(היינו לשיטת הרנה פוסקים) אלא כרמלית אם נפלה דליקה בביתו בשבת יכול להציל כ"ד שלא יבא לכבות מפני שאדם בהול על ממונו וכ"ש אם נפלה דליקה בחצר אחר דעדיף מפי ויכול להציל כל דבר ואפילו מעות ושאר דברים המוקצים יכולין להציל במקום פסידא ואין לחוש לאיסור מוקצה כו' ודוקא באיסור דרבנן אבל לחפרן בקרקע ולהלל שבת בשום מלאכה דאורייתא אבות או תולדות עבור ממונו כלל לא עכ"ל וא"ה וכתב בהגה"ה ומאחר דטעמא מפני שאדם בהול על ממונו שמא יכבה היינו דוקא הוא בעצמו ובניו ואשתו אינן צריכין לחוש לאיסור כרמלית ותהומין וחצר שאינה מעורבת אבל הכירו דל"ש האי טעמא ודאי אסור להוציא ומיהו באיסור מוקצה דלית ליה שורש בדאורייתא כלל נראה דמותר לכל אדם לסייעו לטלטל ולהוציא לחצר אפי' אינה מעורבת וגם להוציא לכרמלית מסופק שם דאפשר דמותר לאדם אחר לסייע אותו ע"ש עכ"ל (וכל דנריו לע"ג כי לא נחלף כן כסה"מ וכנסו פוסק וע' נב"ק ונח"ה) :

(ט) מותר לקרות נכרי ולומר כל המכבה אינו מפסיד שכרו ומכ"ש כשמכבים מעצמם שא"צ למהות להם ואפילו הנכרים המושכרים אצלו לשנה מותר להניחם לכבות אבל קטן ויודע שניהא לאביו אסור להניחו לכבות :

(י) טלית שאחז בו האור מותר ליתן עליו בצד האחר יין ושאר משקין כדי שתגיע האור להמשקין ויכבה מאליו אבל אסור ליתן עליו מים דשרייתו זהו ליבנו כדלעיל במלאכת מלבן :

(יא) נר דולק שנפל על השולחן מותר לנער השולחן ואפי' הניח על השולחן מדעת וא"כ הרי השולחן בסיס לדבר איסור מ"מ במקום הפסד סמכין על הפוסקים דלא הוי בסיס כיון שאין דעתו שיהיה מונח שם כל השבת כדלקמן כלל ס"ג וכן ניצוצות שנפלו רק שלא יכוין לכבותו ואם אפשר ע"י ענ"ם לא יעשה ישראל . ואם היה נר של שמן אסור לגעורו דבודאי מכבה ומבעיר (רע"ה) :

(יב) אסור לפתוח דלת או חלון נגד נר דולק כשהוא קרוב להם שמא יכבנו רוח ואפילו אין רוח כלל דפתיחת הדלת גורם רוח כידוע אבל מותר לסגור דלת וחלון . ופשיטא דאסור לפתוח דלת וחלון כשנכדורה של עץ קרוב להם אפי' אין שם אלא רוח מצויה דהרות מבעיר המדורה וגזרינן שמא יפתח ברוח שאינה מצויה ואז יבעיר בוודאי (סס) :

(יג) ולכן אסור לפתוח התנור שמטמינין בו מאכלים לצורך מחר אם עדיין יש איש בתנור דע"י פתיחתו מבעיר וכ"ש התנור של בית החורף וה"ה שאסור לסתמו דע"ז הוא מכבה (ס' רכ"ט) :

(יד) אסור להשתמש לאור הנר דבר שצריך עיון קצת כגון לפלות כליו מכנים ולבדוק ציצית ומכ"ש לקרות בספר , ודוקא ביחיד שמא יטה הנר אבל אם שנים קורין בספר אחד או שאמר לאחד מבני ביתו להשגיח עליו שלא יטה מותר . ובנר של שעווה וחלב שלנו שהוא כרוך על הפתילה יש מקילין דל"ש שמא יטה אך יש להחמיר שמא ימחשו ולרמב"ם הוי כבוי דאורייתא . ונר של חלב מהותך שקורין (לחמ"פ) אפשר דשייך בו שמא יטה ומ"מ אם קורא ע"פ רק שלפעמים מעיין קצת בספר להזכיר איזה דבר מותר (רע"ה) . מותר לכפות כלי על הנר בשבת כדי לשמש מטתו רק שנייה מעט אויר בין כלי לנר שלא יהא נכבה (רע"ה) :

(טו) כל מה שכתבנו דאסור לכבות דליקה דווקא במקום שאין לחוש כלל בשום אופן לספק נפשות אבל אם ספק שיוכל לבא לידי סכנה א' נעור חולה או ישן או תינוק מותר לכבות הדליקה דאין דבר עומד בפני פיקוח נפש וצ"ע לירידן דל"ל רה"ר אם מוטב להוציאו לרה"ר דגם זה אינו אלא מדרבנן או מוטב לכבות הדליקה (א"ר ס' סכ"ט) והמ"א ריש סימן שכ"ט כי דמוטב לכבות . וצ"ע שהרי סוגי' דעלמא פוסקים דבוה הזמן לית לן רה"ר וא"כ ג"כ אינו אלא דרבנן והאיסור של כיבוי חמור יותר משאר איסור דרבנן כמו שכתבתי לעיל סימן א' :

קו

חיי אדם כלל מז הלכות שבת

כלל מז. המוציא. דין רה"י ומרשות לרשות (ס' ע"ה) :

(א) ד' רשויות לשבת והם רה"י ורה"ר וכרמלית ומקום פטור וכלל הוא רה"י אינו אלא דבר שהוא גבוה לפחות י"ט ורחב ד' טפחים על ד"ט. ורה"ר הוא מקום מעבר לרבים והוא רחב ט"ז אמה ומפולש משער לשער וכרמלית הוא דבר שגבוה יותר מג' טפחים מן הקרקע והוא פחות מ"ט גובה ורחב לפחות ד"ט ומקום פטור הוא כשאינו רחב ד"ט אע"פ שהוא גבוה יותר מ"ט אבל כל שהוא פחות מג"ט לקרקע הרי הוא כקרקע ומעבשיו נבאר פרטי כל אחד ואחד :

(ב) איזו רה"י מקום מוקף מחיצו' כמו שנתבאר בכלל הסמוך בדין מחיצות והם גבוהים עכ"פ י"ט ורחב ד"ט על ד"ט ואפי' כלי או עמוד גבוה י"ט ורחב ד' על ד' הוי רה"י דאורייתא :

(ג) י"א דבעינן חלל ההיקף שיהיה רחב ד' על ד' מלבד המחיצות וי"א דגם המחיצות מצטרפות אם הם בריאים כ"כ שיכולין לכסותן ולהשתמש עליהן (רש"י) :

(ד) תל ברה"ר גבוה י"ט ורחב ד"ט אם הוא משופע עד שבמשך ד' אמות כבר הוא גבוה י"ט הוי רה"י דלא ניהא תשמישא אבל אם במשך ה' אמות מגביה י"ט כיון שזה נוח להילוך עדיין הוא רה"ר והוא ד' טפחים על ד' טפחים :

(ה) וכן חריץ שמתקלט עמוק י' טפחים במשך ד"א הוי רה"י ואפי' הוא מלאה מים דמים אין מבטלין מחיצה אבל בשעת הקור שנקרשין המים ולא נשאר משפת הקרה גבוה י"ט במשך ד' אמות בטלו המחיצות דקרה מבטל מחיצה (ועיין עוד כלל כ'). ודוקא בנהרות שאין ספינות עוברות אבל כשהספינות עוברות אע"פ שלא נקרש אם אין המדרון גבוה י"ט עד המים לא הוי מחיצה דאתו רבים ומבטלי מחיצה (ע"ג נ"מ ס"ק ל') ודוקא מים אין מבטלין מחיצה וה"ה דברים שאדם מסתכל ורואה בתוכו אבל פירות מבטלין מחיצות ולרשב"א דוקא דברים שאסור לשלטל מבטל (מ"א ס' ע"ה ס"ק י') :

(ו) כלי גבוה י' טפחים ורחב ד' על ד' העומד ברה"ר הוי רה"י ואפי' עומדת באויר בעגלה העומד על גלגלים וכן בכלים העשויים בכפרים לייבש הגבינות ותלוי על עץ גבוה אע"פ שתחתיו רה"ר ט"מ בתוך הכלי ועל גביו הוי רה"י (עיין מ"א ס' רס"ו) :

(ז) חורים שבבתלים שכלפי רה"י אפילו הם מפולשין לרה"ר דינם כרה"י אך י"א דאם הם למטה מ"ט ומפולשים לרה"ר דינם כחורי רה"ר שנבאר בדין רה"ר :

(ח) אויר רה"י עולה עד לרקיע ואפי' נעץ קנה ברה"י גבוה ק' אמה אע"ג שאין בו רחב ד' הוי רה"י :

(ט) המחיצות עצמן אף על פי שהן דקים ואינם רחבים מ"מ על גביהן רה"י דאם כחן יפה לעשות ההיקף שבפנים לרה"י כ"ש שהן עצמן יש להם כח זה :

(י) לרוב הפוסקי' כשיש ג' מחיצו' או אפילו רק ב' מחיצות ובשלישית העמיד לחי שהוא קנה דק הוי כמחיצה וא"כ יש כאן ג' מחיצות והוי רה"י דאורייתא והזורק לתוכו מרה"ר או להיפך חייב. ולרמב"ם ג' מחיצות אפילו שלימות אינו רה"י דאורייתא והזורק לתוכו פטור עד שיעשה ברוח רביעית לחי. ומ"מ לדברי הכל אסור לשלטל אפי' על ידי ג' מחיצות בלא לחי רק בד' אמות כדין כרמלית כאשר נבאר בדין כרמלית :

(יא) זיז והוא נסר הבולט מן הכותל גבוה י"ט מהארץ לרשב"א הוי רה"י דאורייתא אע"ג דדבר שאין לו מחיצות אתו רבים ומבטלי מ"מ אלו כיון שהוא רחב ד' על ד' הוי כחורי רה"י. ועכ"פ אסור להשתמש עליו מדרבנן ודינו כדין כרמלית ואם חלון הבית שהוא רחב ד' על ד' פתוח לו הוי כרה"י אף מדרבנן ויתבאר עוד בסמוך (וע' עוד נס' ע"ה) :

(יב) הל"מ דהיכא דיש מחיצות אמרינן גוד אסיק כאלו המחיצות עולים עד לרקיע ואמנם מדרבנן דוקא כשהמחיצות ניכרות לאותן שעומדין למעלה אבל אם הם מכוסות ברעפים שנמצא שהחוד של המחיצה מכוסה לא אמרינן גוד אסיק ולכן

חיי אדם כלל מז מח הלכות שבת

ולכן גגין שלנו וכן לפעמים יש בנין נמוך ועליו גג אע"פ שנבנה י"ט ורחב ד' טפחים ויותר דמדאורייתא הוא רה"י גמור גם על הגג מ"מ מדרבנן יש לו דין כרמלית ואסור לשלטל ממנו לרה"י וכן להיפך אסור לשלטל עליו יותר מד' אמות ואע"ג דלמעלה מ"ט לא הוי כרמלית אלא מקום פטור כיון דלא מצינו דבר שהוא רחב ד' ויהיה מקום פטור ולכן נתנו הכמים ע"ז דין כרמלית ואם יש מן הבית הלון או פתח פתוח שהוא רחב ד' על ד' פתוח אליו נחשב לרה"י אפילו מדרבנן (וע' עוד סי' ע"ד):

כלל מח. דין המחיצות שע"ז תהיה רה"י (סי' ע"ז ס"ג):

(א) המחיצות שע"ז תהיה רה"י אפילו הן מקש ותבן או קנים בין שהעמיד הקנים לאורך וזה נקרא מחיצות שתי ובין שהעמידן לרוחב וזה נקרא מחיצות ערב ולא עוד אלא אפילו לא סמך הקנים זה אצל זה אלא שהרחיקן זה מזה ואין בין אחד לחבירו ג"ט דהלמ"מ דכל פחות מג"ט אמרינן דהוי כלאבד ומחובר זה לזה והוי כאלו סתום לגמרי ואפי' העמיד ד' קנים בד' זוויות וקשר בהם חוטים לרחבן רק שאין בין הוט לחבירו ג"ט והן גבוהין י"ט ובחסיפן לא יותר מבית סאתים ה"ז מחיצה גמורה ואפי' מדרבנן מותר לשלטל בתוכו וכן אם תולה סדין וכורך מלמטה ומלמעלה בכדי שיוכל לעמוד ברוח מצויה שלא יגוד כל ז' הוי מחיצה גמורה:

(ב) אפי' אם היה תל גבוה קצת והעמיד עליו מחיצה עד להשלים י"ט הוי מחיצה גמורה כיון שבפנים רואה מחיצות י"ט:

(ג) אפי' מחיצה של בני אדם העומדים סמוכים זה לזה ואין ביניהם ג' טפחים הוי מחיצה אפילו כשהם מהלכים ואסור לעשות כן בשבת אם הם יודעים שעומדי' שם לשם מחיצה אבל כשאינם יודעים כלל שנאספו לשם מחיצה מותר אע"ג דהאדם המקבצן הוא יודע כיון שהוא רק מחיצת ארעי מותר אבל כשיודעים איכא זילותא דשבת (רשנ"ל צע"ק דף ט"ז והט"ז כיון לדעתו) ולכן כשעומד במקום מטונף וצריך לברך אם הוא בחול מותר לעשות מחיצות בני אדם אע"פ שיוודעין שהועמדו לשם מחיצה (דברי המ"א ס"ק י"ד מנזארים צלח"מ ס"פ ט"ז בלורך):

(ד) היתה אויר בין המחיצה ובין הקרקע ג' טפחים אינה מחיצה דהוי מחיצה תלויה וכל מחיצה שהגדלים בוקעין תחתיו אינו מחיצה אבל כל שהוא בפחות מג"ט אפי' משחו אמרינן לבד והוי מחיצה וכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה:

(ה) מחיצה שנעשה ע"י צורת הפתח הוי מחיצה. ודוקא בחצר ומבוי אבל בבקעה לא מהני כשכל ד' רוחות ע"י צוה"פ (כן הול' בטור ובש"ע סי' ע"א ס"א כלפי' נטעות) ודוקא ביותר מעשר אבל עד עשר אמות מהני אפי' בבקעה (עיין בר"א פ"ק סי' י"ד) אבל אם יש פרצות במחיצות אפי' הרבה פרצות מותר לתקן ע"י צוה"פ ואפילו כשהפרצות מעשר אמות:

(ו) מהו צוה"פ קנה מכאן וקנה מכאן וקנה או חוט על גביהן. ובלבד שיהיו הקנים גבוהים עכ"פ י"ט ולא יהיו מרוחקים מן הארץ ג"ט וצריך שיהיו הקנים שלמטה מכוונים ממש נגד הקנה שלמעלה ואם הרחיק אפילו כ"ש פסול ואע"פ שאין קנה העליון נוגע בקנים שלמטה אלא גבוהים מהם הרבה כשר (ס"א):

(ז) היה מפסיק בין הקנים שלמטה לשל מעלה גג הבולט פסול עד שיעשה נקב נגד הקנים שלמטה (ט"ז ול"ר צ"ח ע"א):

(ח) צריך שיהיה הקנה או החוט שלמעלה דוקא על ראשי הקנים שלמטה אבל אם קשרן מן הצד אפילו סמוך לראשן בענין שכולט מן הקנים שלמטה קצת על הקנה שלמעלה פסול דאין פתח כזה אלא המשקוף מונח על המזוזות:

(ט) היה פרוץ יותר מעשרה אמות ומחמת סבה א"א לו לעשות צוה"פ יכול לתקן בענין זה שירחיק מהכותל קצת ויעמיד שם פס שהוא רחב יותר מהאוויר שהניח כדי שיהיה העומד מרובה על פרוץ דאל"כ אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא ואויר

קו

חיי אדם כלל מח מוט הלכות שבת

ואויר של הפתח ומבטל לפס העומד ולכן לעולם בעיני שיהיה העומד מרובה מצד א' מן הפרוץ ואז א"א להפרוץ לבטלו ואם בין הכותל לפס פחות מג"ט הוי כלבוד ולא נחשב כפרוץ כלל ואפי' אם אין בפס ג"ט רק שהוא פחות מן הפרוץ מ"מ ל"א בזה אתי אורא ומבטלו (כדמוכס צס' עס"ג צמ"א ס"ק ה' ול"ע וע' עוד לקמן בד"ן מיקון המנואות צמ"א ס' ג') :

(י) קנים הללו אם ירא שהרוח או שארי דברים יפיל אותם מותר לעשותן על ידי סיד מחוי רק שיהיה בו ממשות קצת עכ"פ כחוט אבל מראה סיד לבד ומכ"ש רושם בנדר שקורין (קרי"ד) אם שאר צבע לא מהני :

(יא) נ"ל צוה"פ שהעמיד רחוק מהכותל ל"א אתי אורא ומבטל ליה שצוה"פ נחשב למחיצה גמורה כן נ"ל (כדליתס צס' עס"ג סע' י') ואם הרחיק הצוה"פ מן הכותל ד"ט צריך להעמיד אצל הכותל לחי שהרי יש פרצה בראשה :

(יב) מחיצה הנעשית בשבת ע"י נכרי שלא בשביל ישראל מותר לסמוך עליו ואם נעשה ע"י ישראל אם מחיצה זו היא לחלוק רה"י כגון שהיה תחלה רה"י והעמיד שם מחיצה אפי' אינה מחיצה של קבע כגון שהעמיד שם (מכרוואכד) וכיוצא בו אם בשוגג מותר ובמזיד אסור . ואם היתה בלא"ה רה"י אלא שנעשה להבדיל ברשויות דרבנן אפילו במזיד מותר . ונ"ל דהעושה מחיצה במזיד בפני הגר או ספרים לשמש מטתו מותר כיון דאינו אלא מדרבנן ונ"ל דאסור לומר לאחר לפשוט (הכפארוואכד) אע"ג שהאחר אינו עושה להתיר שאינו יודע שצריך להתיר התשמיש ואינו דומה למחיצות ב"א בסי' ג' שאין דרך לעשות מהם מחיצה משא"כ בכלים שדרך לעשות מהם מחיצה . (וכן משמע מלשון רש"י עירובין מ"ד ע"ב ד"ה שלא לדעת ומכ"ש לפי מה שמכסה הס"מ בדעת הרמב"ם ע"ש בלק"מ דעלא לדעת ר"ל לדעת העושה וא"כ כהדיס ליתס צברייתא אכל לא כלים) :

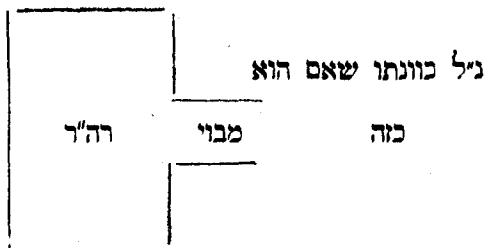
(יג) אפי' לא ידע מאתמול שיש כאן מחיצה ונודע לו בשבת מותר לסמוך עליו :

כלל מוט. דין רה"ר (שם"ה) :

(א) איזהו רה"ר מקום שהוא רחב ט"ז על ט"ז אמה כשוקים שבעירות וזה נקרא פלטיא ואפי' יש הומה לעיר מכל הצדדין אם השערים מכוונים זה כנגד זה ואין הדלתות ננעלות בלילה . ואם ננעלות בלילה הוי רה"י רק שצריכה עירוב וכל זמן שלא עירבו יש לה דין כרמלית שאין רה"ר אלא הנמסר לרבים בכל שעה :

(ב) כל מקום שהוא מקורה אינו רה"ר שאינו דומה לדגלי מדבר :

(ג) מבואות הרחבין ט"ז אמה אעפ"י שמקצתן מתקצרין ואין בו ט"ז אמה ה"ז רה"ר שא"א לרה"ר להלקט במלקט לפיכך המבואות המפולשין לרה"ר ארכן לאורך רה"ר אעפ"י שאין ברחבן ט"ז אמה הרי זה רה"ר גמור היה ארכן מפולש לרוחב רה"ר אינן רה"ר ואלו הן מבואות המפולשין לרה"ר שאמרו חכמים בכל מקום (כ"ז הול' לשון רש"י צמ"א צמ"ק) :

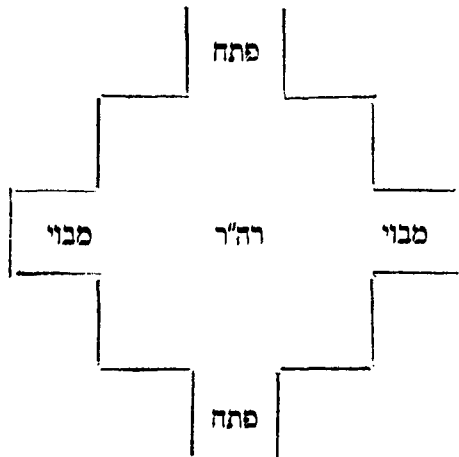

שהמבוי הוא נגד פלושו וא"כ בני רה"ר הולכין דרך המבוי אעפ"י שהמבוי אינו רחב אלא איזו אמות אעפ"י כן נחשב כרה"ר אבל לרוחב רה"ר דהיינו :

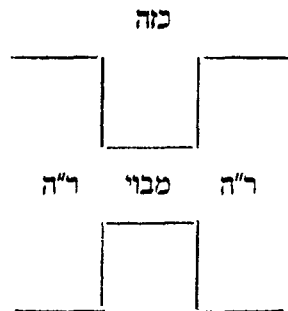
כה

חיי אדם כלל מט הלכות שבת

כזה דאין בני רה"ר בוקעין דרך המבוי :

(ד) מבואות הרחבים י"ג אמה ושליש וב' ראשיהן מפולשין לרה"ר הוי רה"ר ודוקא כשבני רה"ר עוברין דרך המבוי :

(ה) היערות לרמב"ם הוי רה"ר ולשאר פוסקי' הוי כרמלי'. וי"א כשהדרכים עוברים דרך היער או אף היער הוי רה"ר דאז דרך רבים לכנוס ביער (כן מינן הנ"פ) :

(ו) הדרכים שעוברים בהם מעיר לעיר אם רחבן ט"ז אמה דינו כרה"ר וזהו סרטיא ונ"ל אפי' הדרכים העוברים דרך היערות לכ"ע :

(ז) תל ברה"ר שנוח להלוך כגון שאינו משופע כל כך ואינו מתלקט גבוה י"ט אלא בהלוך ה' אמות הוי רה"ר ואם מתלקט בתוך ד' כתבנו בדין רה"י שדינו כרה"י :

(ח) כלי העומד ברה"ר אם אין גבהו י"ט ורחבו ד' הוי רה"ר ליבטל לגבי רה"ר דכלי אין חולק רשות דרבנן לעצמו להיות כרמלית ומקום פטור אא"כ גבוה י"ט ורחב ד' דאז היא רה"י דאורייתא :

(ט) חורים שבכתלים שכלפי רה"ר ואינם מפולשים לפנים אם גמזים מג"ט לקרקע בטל לרה"ר ואם גבהו ג' ופחות מד' דינו כמקום פטור ואם רחב ד' דינו ככרמלית ואם גבהו י"ט ורחב ד' הוי רה"י :

(י) כל דבר שהוא בריה ואינו גבוה ג"ט אע"נ שאין דורסין עליו כגון אשפה וצואה אפ"ה הוי רה"ר דכל פחות מג' בטל לקרקע דא"א לריה ללקטו ולהחליקו במלקט ואם גבוה ג"ט כיון דלא דרסי עליו רבים אם אין ברחבו ד' הוי מקום פטור ואם רחב ד' הוי כרמלית. היה גבוה ט' טפחים ועד י' כיון דראוי שישתמשו

קח

חיי אדם כלל מט נ הלכות שבת

בו רבים דאינו נמוך ביותר ולא גבוה ביותר ולכן י"א דדינו כרה"ד (רש"י א). וי"א דדוקא כשמשמשין עליו רבים אז הוי רה"ד ואין חילוק בין רחב ד' או לא:
(יא) בד"א בעמוד וכיוצא בו דניחא תשמישיה אבל גומא כרה"ד אם אין עמוקה ג"ט בטל לר"ה ואם עמוקה י"ט ורחבה ד' הוי רה"י ופחות מ"ט אע"ג דמשמשין בו רבים כיון דתשמיש זה אינו אלא בדוחק שצריך לשהות עצמו ולכן נידונין לפי רחבן שאם רחבה ד' הוי כרמלית וא"ל הוי מקום פטור. ודע דבכל זה אין חילוק בין שהגומא מליאה מים או ריקנית (וע' כלל פ"ז סי' ה):

(יב) אויר רה"י אינו רק עד י"ט אבל למעלה מ"ט הוי אויר מקום פטור אבל אם נעץ קנה ובראשו כלי שגבוה י"ט ורחבו ד' אע"ג שתחתיו רה"ד מ"מ הכלי הוא רה"י (כמ"ל סי' שמ"ה ס"ק ב' יט ט"ס שכ' גם פה שתחתיו הוי כה"י וע' עירובין ל"ג ע"א תוס' ד"ה דהדר וע' בביאורי הגר"א):

(יג) דעת הרבה פוסקים דבזמא"ז אין לנו רה"ד כיון דילפינן מדגלי מדבר וא"כ בעינן שיהיו עוברים בו ס' ריבוא וזה לא נמצא עכשיו ודעת גדולי הפוסקים הראשונים דאף בזמא"ז יש רה"ד ולכן כל י"ש יחמיר על עצמו אך אין בנו כח למחות ביד הסומכים על המקילין אך צריך לזהר שגם להומא ינהוג בן כמו שנבאר לקמן בסמוך. והמיקל בשניהם ה"ז נקרא רשע:

(יד) המעביר חפץ ד' אמות כרה"ד חייב ולכן אסרו חכמים להעביר גם בן ד' אמות כרמלית:

כרל נ. דין כרמלית ומקום פטור (סי' שמ"ה):

(א) איזו היא כרמלית מקום שאינו הלך לרבים כגון הימים ונהרות ודבר המוקף מחיצות ד' על ד' ואין גובה המחיצות י"ט. וגומא שאינה עמוקה עשרה טפחים. ומבוי שיש לו ג' מחיצות ולא עשו תיקון ברביעית. וכלי המחובר לקרקע ועמוד כרה"ד ותל כרה"ד והם יותר מג' טפחים עד י"ט או ע"ד שנתבאר בדין רה"י כ"ז הוא כרמלית והא דנהר הוי כרמלית דוקא כשהמים עמוקים י"ט ורחב ד' אבל בפחות מזה בטלים לרשות שהם עוברים בתוכו (עירובין פ"ז נמשנה ורש"י שם ע' נ"ע סי' שכ"א):

(ב) וכן יזו או נסר הבולט מן הכותל ואין הלך פתוח לו אם אין גבוה י"ט ורחבו ד' הוי כרמלית. ואם גבוה י"ט ורחבו ד' אע"ג דהוי רה"י דאורייתא לרשב"א כדלעיל בדין רה"י סימן י"א מ"מ מדרבנן דינו ככרמלית וכן גגין שלנו דינן ככרמלית כדלעיל בדין רה"י סי' י"ב:

(ג) חורי כרמלית אינם ככרמלית אלא נידונין לפי גבהן ורחבן:

(ד) אויר כרמלית עד י"ט דינו ככרמלית ולמעלה מ"ט דינו כמקום פטור. ובימים ונהרות מודדין משפת המים ולמעלה אבל לא מקרקעית הימים:

(ה) כללו ש"ד שכרמלית הוא מקום שגבוה יותר מג' ורחבו לא פחות מד"ט אכל פחות מג' לקרקע דינו כרה"ד ופחות מד' הוי מקום פטור ואם גבוה ג' הוי רה"י:

(ו) מקום פטור הוא מקום שאין בו ד' על ד' וגבוה מג' ולמעלה אפי' עד לרקיע. וכן חריץ שהוא פחות מד' על ד' ועמוק יותר מג' ודבר המוקף מחיצות ואין נהיך עם המחיצות ד' על ד' הוא מקום פטור. והכלל לעולם לא נקרא מקום פטור אא"כ אינו ברחבו ד' על ד':

(ז) בד"א שהוא מקום פטור כשעומד כרה"ד אבל כשהוא ככרמלית או שהוא בין רה"י ובין כרמלית או בין רה"ד ובין כרמלית דכיון דגם כרמלית אינו רשות לעצמו מש"ה אמרינן מצא מין את מינו (כן הו"א הכרעת רמ"א בס' שם"ו וכן משמע בס' שמ"ה) ודין אסקופה שלפני בית ודין (ולאנשים שנקרעלמעט) לקמן כלל נ"ג סי' י"ד ט"ו:

חיי אדם כלל נא הלכות שבת

כלל נא. המוציא. דין קרפף (ש"ק ונס' זע"ב):

(א) כבר כתבנו שכל מקום שהוא מוקף דינו כרה"י מדאורייתא אפי' הוא כמה מילין אלא שחכמים גזרו שכל מקום שהמחיצות לא נעשו לדור בתוכו כגון ההיקף שמקיפים השדות וגנות ופרדסים וכיוצא בו שאין המחיצות אלא לשמור מה שבתוכן אם הוא רק ע' אמה ובי' שלישים אורך ברוחב ע' אמה ובי' שלישים שהוא בית סאתים ואפילו אינו מרובע ובלבד שלא יהיה ארכו יותר משנים ברחבו אמה שלימה (ד"ס וס"ר) דינו כרה"י לכל דבר ומותר לשלטל בכולו ואם הוא יותר מבית סאתים זה נקרא קרפף שלא הוקף לדירה ואין משלטלין בו אלא בדי' אמות כדין כרמלית דכיון שהוא גדול כ"כ ואינו עשוי לדירה מיהלף ברה"ר (ש"ק):

(ב) אע"ג דמדאורייתא הוה רה"י גמור וא"כ היה מן הדין שיהיה אסור להוציא מקרפף זה לכרמלית אעפ"י התירו חכמים לשלטל ממנו לכרמלית בתוך ד' אמות דאל"כ יחשבו שהוא רה"י גמור ויבואו לשלטל בכולו. ואע"ג דגם זה אינו אלא מדרבנן דהא באמת הוא רה"י גמור וא"כ מ"ש שהתירו איסור דרבנן זה לשלטל ממנו לכרמלית היינו טעמא דיותר שכיח לשלטל בתוכו מלהוציא ממנו לכרמלית דזה אינו במקרה אבל לשלטל בתוכו הוא תדיר ואתי למיחלף ברה"ר ויטלטלו גם ברה"ר חוץ לארבע אמות לפיכך אסרו לשלטל בכולו והתירו לשלטל מעט לכרמלית בתוך ארבע אמות (סע):

(ג) קרפף שלא הוקף לדירה אע"ג שהוא רק בית סאתים או פחות מזה אע"ג דיותר לשלטל בכולו מ"מ אסור להוציא כלי בית לתוכו אפי' ששניהם שייכים לאדם א' אע"ג דבחקר מותר זה גרע מחצר. ודוקא כלי ביתו אבל מותר להוציא כלים ששבתו בחצר לקרפף וכלים ששבתו בקרפף לחצר דלענין זה הם שוין אע"ג דחצר מוקף לדירה מ"מ כיון שאין תשמישו קבוע שזה בזה לקרפף (סע) ונס' ס"ק א' וס' זע"ב):

(ה) רחבה (הוא קלר קטן) שאחורי הבתים אם אינו אלא בית סאתים דינו ממש כחצר לכל דבר ואין לו דין קרפף כלל ואם הוא יותר מבית סאתים דינו כקרפף. ומיהו בזמנ"ז אין נ"מ כ"כ בזה שהרי גם בקרפף אם הוא מוקף לדירה כגון שבנה בה בית דירה קודם שהוקף או שפתח לו פתח מביתו ואח"כ הקיפו או אפילו אם הקיפו קודם שפתח לו פתח אך פרץ בו פרצה ביותר מ' אמות והווי כאלו אין שם היקף ואח"כ יחזור ויגדור עד שיהיה הפתח פחות מ' אמות ה"ז מוקף לדירה ועכשיו בזמנ"ז מסתמא עושין כן דמתחלה פותחין פתח לבית ואח"כ עושין להיקף ונמצא דכל מה שסמוך לבית דהיינו שנכנסין לה דרך פתח מן הבית ואפי' יש גורן וכיוצא בו מפסיק בין הבית לבין ההיקף מ"מ נקרא מוקף דירה ואין לו דין קרפף כלל אבל אם אין נכנסין לה מפתח הבית אלא שעומד סמוך לבית אע"ג דדעתיה עליהם רוב האחרונים אוסרים וס"ל דדינו כקרפף (ש"ק):

(ה) גנה שנוטעין בה אילנות והיא במקום שהוקף לדירה דינה כחצר דאילנות אינן מבטלין דירה אבל אם זרע בה זרעים וירקות אפי' זרע בחצר הזרעים מבטלים הדירה ודינה כקרפף שלא הוקף לדירה ואוליגן בתר הרוב דלעולם המיעוט בשל לגבי הרוב (סע):

(ו) לפיכך מי שיש לו גן ירק בחצרו ואין שם מחיצה בין הזרעים ובין החצר אם הזריעה הוא רוב החצר הוי כאלו נזרע כולו ודינו כקרפף שלא הוקף לדירה שבארנו דינו. ולכן אם כל החצר הוא רק ב' סאתים אסור להוציא כלי הבית לחצר אפי' למקום שלא נזרע בו שאף החלק שלא נזרע הוי כאלו נזרע בו כיון שהרוב נזרע אבל מותר לשלטל כלים ששבתו בתוכו בכולו ואפי' בחלק הנזרע (אף שהט"ז נס' ש"ק ס"ק ד' כתב דאפי' כנזרע מיעוט עכ"פ מקום הזרוע אסור כ"ל דכוננו להוליא כלי הבית דאלו כלים ששבתו בתוכו לא יהא ככל קרפף שהוא בית סאתים דמותר לטלטל בכולו כדאי' סע' זע"ב סעיף א' וכ"כ הא"ר בשם הרמב"ם ועה"ק דמותר לטלטל

לטלטל בכולו ללא כ"ז ולדעת: גם הט"ז כתבון רק על כלי הנית) ואם היקף החצר הוא יותר מבית סאתים כיון שהמיעוט בטל לגבי הרוב דינו של כל החצר כאלו נזרע כולו ואסור לטלטל בו רק ד"א כדון כרמלית (סע):

(ג) ואם מקום הזריעה הוא מיעוט החצר וא"כ לא נתבטל עכ"פ חלק החצר שלא נזרע אלא מקום הזריעה אסור דשם נתבטל הדירה ולכן אולינן בתר מקום הזריעה דאם הוא רק ב"ס דינו דמותר לטלטל בכולו וממנו לחצר ובלבד שלא יטלטל כלים ששבתו בבית לתוכו וזהו דינו של חלק הזריעה. וחלק החצר שלא נזרע כיון שהוא הרוב וא"כ אינו בטל למקום הזריעה י"א דאעפ"כ אסור לטלטל בתוכו כלי הבית דלענין זה מיקרי החצר פרוץ למקום האסור שהרי בחלק הנזרע אסור לטלטל בתוכו כלי הבית והרי אין מחיצה בין החדר ובין מקום הנזרע ויש מתירין בזה לטלטל מבית לחלק החצר כיון שרובו לא נזרע לענין זה בטל הזריעה לחצר ויש להקל לצורך דהוי מלתא דרבנן (סע):

(ח) ואם מקום הזריעה יותר מבית סאתים אע"ג שאינה אלא מיעוט החצר מ"מ כיון שחלק הנזרע דינו כהיקף יותר מב"ס אסור לטלטל בתוכו אלא בד' אמות כדון כרמלית וא"כ הוי חלק החצר פרוץ לכרמלית ואסור לכ"ע לטלטל אפ"כ בחצר אלא בד' אמות (דברי המ"א סי' שכ"ח ס"ק י"ד ל"ע ליאנס כי נראה שיש ט"ס דכל מה שכתב הוא הכל כהיסך ע' ד"מ נ"ב ו"י ס"א):

(ט) ואם יש מחיצה בין חלק הנזרע לשאר החצר וא"כ אין חלק אחד שייד לחבירו כלל וא"כ חלק החצר דינו כחצר ומותר לטלטל בכולו וממנו לבית ומקום הנזרע הוא נידון לעצמו שאם הוא רק ב"ס מותר לטלטל ממנו לחצר ומחצר לו חוץ כלי בית דאסור בדלעיל סימן ג' ואם חלק הנזרע יותר מב"ס דינו ככרמלית ואסור להוציא ממנו לחצר וכן להיפך דחצר דינו כרה"י גמור וזה דינו ככרמלית דדוקא עד ב"ס דינו כחצר. ודינו כמו בסי' ב' (סע):

(י) ובכל זה אין חילוק אם הם שייכים לאדם אחד או לב' בני אדם ובין עירבו או לא עירבו דכל מה שאסור אפי' הם של אדם אחד אסור (סע):

כלל נב. המוציא. דין על איזה הוצאה חייב (ש"ס) ש"ס ש"ט):

(א) המוציא מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י בין על ידי הליכה או שהושיט או שזרק וכן המעביר ד' אמות ברה"ר חייב מדאורייתא והמוציא ומכניס מרה"י לכרמלית ומכרמלית להם והמעביר ד' אמות בכרמלית פטור אבל אסור מדרבנן (ש"ס):

(ב) ואינו חייב עד שיעשה עקירה ברשות זה ויניח ברשות האחר וכן במעביר אינו חייב עד שיעקור מתחלת ד' ויניח בסוף ד'. עקר ולא הניח או הניח ולא עקר כגון שהיה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ והפץ בידו ונטלו חברו העומד בחוץ או שהעומד בחוץ פשט ידו עם חפץ לפנים ונטלו מידו זה העומד בפנים שנמצא זה עוקר וזה מניח פטור אבל אסור ואינו חייב עד שיעקור ממקום רחב ד' על ד' ויניח על מקום שהוא ד' על ד'. וידו של אדם נחשב כאלו הוא ד' על ד'. ולפיכך אף להמתירין לשלוח נכרי להביא דברים הנצרכים לו כמו שנבאר בדין אמירה לנכרי סי' ז' צריך לזהר שלא יתן הכלי ליד הנכרי וכן כשמביא לא יקבלנו מידו אלא שהנכרי יניחנו על השולחן או על דבר אחר וכן כשיש מילה במקום שאין עירוב והנשים נושאין התינוק ע"י הושטה מזו לזו צריכין לזהר שלא יוציא הישראל התינוק מן הבית ולא יכניסנו לבהכ"נ דמרשות לרשות אפי' כ"ש אסור ולא יקח התינוק מיד הנכרי אלא הנכרי יקח התינוק בבית ויוציאנו לחוץ ויניח אותו ביד הישראל ולפני בהכ"נ לא יתן הישראל התינוק ליד הנכרי דא"כ עושה הנחה אלא הנכרי יקח מיד הישראל ויכניס לבהכ"נ ויניח אותו ביד הישראל וכן בכל דבר שנותן ליד הנכרי לא יתן אותו לידו אפי' חתוכה להם שמא יוציאנו הנכרי ונמצא הישראל עשה עקירה אלא יניח לפניו ואם יצא אינו חושש ועיין לקמן בכלל ס"ב (ש"ס):

חיי אדם כלל נב נג הלכות שבת

(ג) עקר בע"ש והניח בשבת פטור. היה הולך מע"ש ועמד לפוש וא"כ כבר נתבטל עקירה ראשונה ואם חזר והלך בשבת הרי עשה עקירה בשבת דעקירת גופו בעקירת הפ"ן דמי וכשיחזור ויעמוד חייב (ס"ט ס"ט):

(ד) בד"א שאינו חייב עד שיניח בזמן שהוא ברשות א' ופשוט ידו לרשות אחר דכיון דידו אינו ברשות שהגוף שם לא מיקרי הנחה מה שהוא בידו אבל פשוט ידו לרשות אחר ועקר שם הפ"ן והביאו אצלו ואפי' לא עקר מן הקרקע אלא מיד חברו ידו של אדם חשוב כאלו היה ד' על ד' חייב אעפ"י שלא הניח דכיון דידו באותו רשות שגופו שם הוי כאלו מונח ע"ג קרקע שהרי הגוף עומד וכן אם הוציא כלי בידו והניח ליד חברו שעומד בחוץ או שהכניס בידו כלי והניח ליד חברו שעומד בפנים חייב וכן במעביר ד"א ברה"ר (ס"ט):

(ה) אינו חייב אלא כשהוציא כדרך שבני אדם מוציאים כליהם כגון בידו בתקנו על כתיפו וכיוצא בו. הוציא שלא כדרך המוציאים כגון בפיו וברגלו פטור ואם הוציא אוכלין בפיו חייב שדרך הוצאתו בכך ואם הוציא מעות וכיוצא בו תפורין בבגדים פטור שאין דרך הוצאה בכך אבל הוציא במעות הצדורים לו בסדינו חייב (ס' ס"ט סעיף ל"א):

(ו) ואינו חייב עד שיוציא כל ההפ"ן אבל אם היה תיבה וכיוצא בו והוציא מקצתה ומקצתה עדיין בפנים פטור ואפי' חזר אח"כ והוציא כולו פטור שהרי בטלה עקירה ראשונה וכן ברה"ר אם הגביה קצה א' והוציאה איזה אמות ועדיין קצה האחר בתוך ד' אמות מונח על הארץ אעפ"י שחזר והגביה צד השני אפילו כמה אמות פטור עד שיוציא כל ההפ"ן בבית א' (רמב"ם פ' י"ג) אבל אם היה גורר בארץ בין מרשות לרשות או ד"א ברה"ר חייב (ס' ס"ט ס"ט כ"ה):

(ז) וכן אינו חייב עד שיוציא ההפ"ן לגמרי מידו אבל כ"ז שמקצת ההפ"ן בידו כגון שאוחז הפ"ן בידו ברה"י והניחו ברה"ר דכיון דאגדו בידו פטור (ס"ט):

(ח) הנושא אדם חי פטור שהחי נושא את עצמו ואפי' כשהוא לבוש במלבושיו דהם בטלים לגבי הגוף. ודוקא גדול שיכול לילך ברגליו אבל קטן שאינו יכול לילך ברגליו כלל וכן גדול שהוא חולה או נפוח חייב לפיכך אסור לגרוס קטן ברה"ר וכ"ש לשאת אותו אפי' יכול לילך ברגליו אבל מותר לאחוז בידו והוא ילך ברגליו דהיינו עכ"פ שיגביה רגל אחת ויניח השניה על הארץ ולא גזרו בזה שמא תגביה אותו משום צערא דקטן ואפי' בכרמלית אסור מה שאסור (ס' ס"ט):

(ט) הוציא תינוק אעפ"י שיכול לילך ברגליו אע"ג דפטור על הוצאתו דחי נושא עצמו ובגדין טפילים לו אבל אם היה כים תלוי עליו וכיוצא בו שאינו צורך תשמישו אינו בטל אפי' לגבי קטן והייב על הכים (כן מוכח ברמב"ם פ' י"ט הל' ט"ז י"ז וע"ש נ"ט) וצ"ע הקמיעות התלוים על הקטן אם בטל לגבי קטן שאינו קמיע מומחה רק שהנשים עושין כן ואומרים שהוא שמירה לתינוק (וע"ש נ"ט ס"ק כ"ה). וע"ש בעשרת זקנים בשם תש"י רש"ל סי' ס"ז דמתיר בכרמלית:

(י) ודוקא אדם חי פטור אבל המוציא בהמה או עוף חייב ולכן אסור לאחוז בצדיהן להוליכן ברה"ר שמא יגביה וישא אותם ואז חייב (ס"ט):

כלל נג. דין באיזה ענין מותר למטלטל מרשות לרשות:

(א) כבר בארנו שהמוציא מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י בין ע"י הליכה או שהושיט או שזרק חייב מדאורייתא וכן המעביר ד' אמות ברה"ר חייב מדאורייתא אבל מהם לכרמלית או מכרמלית להם פטור מדאורייתא אבל הכמים אסור להוציא מהם לכרמלית וכן מכרמלית להם וכן אסור למלטלל בכרמלית יותר מד"א כדן רה"ר אבל מכרמלית לכרמלית אחר מותר להכניס ולהוציא ובלבד שלא יוציא חוץ מד' אמות וכן מותר להוציא מרה"י או מרה"ר ולהניחו במקום פטור וכן להיפך אבל אסור הכמים לחלוף מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור דהיינו ליקח הפ"ן מרה"י ולהניחו במקום פטור ויחזור להניח ברה"ר או שיעמוד הוא על מקום פטור ויקח הפ"ן מרה"י ויניחו ברה"ר דאע"ג דמה"ת מותר כיון

ק חי אדם כלל נג הלכות שבת

שכבר היה מונח במקום פטור וכן כשהוא עומד על מקום פטור נמצא כיון שהגיע החפץ אצלו הוי כמנוח על הקרקע דעמידה חשוב כהנחה בין לענין חיוב ובין לענין פטור כמו שנבאר א"ה בכלל נ"ד ס' א' ובי' ומ"מ גזרו חכמים שאם נתיר לו זה יבא להתיר ג"כ ויקח חפץ מרה"י וילך עמו לרה"ר דרך מקום פטור וכיון שהוא הולך הליכה לאו כהנחה דמי ואז חייב מדאורייתא שהרי עקר מרה"י והניח ברה"ר כדלקמן והמוציא או מושיט או זורק מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור חייב מדאורייתא ולכן גזרו אפי' בעומד ומרה"ר או מרה"י לכרמלית דרך מקום פטור או אפי' מחצר לחצר שלא עירבו דרך מקום פטור יש אוסרין ויש מתירין (עמ"ו וס"י ע"ג) ושם כ' רמ"א כדעת האוסרין :

(ב) בור ברה"ר עמוק י' ורחב ד' אסור למלאות ממנו מים בשבת אעפ"י שרוצה לשתות שם אצל הבור שהרי תיכף כשמוציא מן הבור בכר הוציא מרה"י לרה"ר ואפי' יש מחיצה סביב הבור גבוה י"ט ורוצה להעמיד הדלי על שפת המחיצה ונמצא הדלי יהיה עומד תמיד ברה"י שהרי בארנו בד"ר רה"י סימן ט' שהמחיצות ג"כ רה"י אפי' אסור דגורנין שמא יעמיד הדלי ברה"ר דכיון שהוא צריך לשתות קרוב הדבר שיוציא הדלי לרה"ר והוי מוציא מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור דהיינו למעלה מ"ט דחייב. (ומ"מ בזמ"ז ד"א דאין לנו רה"ר אין להחמיר בזה ונלכד שזהר שלא יעקור הכלי להכניסו בארץ דאז מוליך מרה"י לכרמלית דרך מקום פטור ואסור לדעת האוסרים בס"י הקודם ואפילו להמסירין דגם לנו יש רה"ר הא י"א דל"ג אלא בשתיים וכלים כאים א"כ אין להחמיר) (ס"י ע"ג) :

(ג) אבל בור ברה"ר סמוך לרה"י ואין בין הבור לרה"י ד' טפחים וא"כ לא דרסי בה רבים והוי מקום פטור ולכן אפי' אין חולית הבור גבוה י"ט מותר למלאות מרה"י אבל אם הוא רחוק ד' טפחים וא"כ הוי שם רה"ר אם יש לבור מחיצה גבוהה י"ט וגם החלון הוא גבוה י"ט וא"כ מוציא מרה"י לרה"י דרך מקום פטור שהרי למעלה מ"ט ברה"ר הוי מקום פטור מותר למלאות דרך החלון אבל אם אין המחיצה גבוהה י"ט נמצא מטלטל מרה"י דרך אויר רה"ר ואף על פי שאגרו בידו אסור ואם שניהם בדיוטא א' אסור (ס"י ע"ג ד' נמ"א וע' ס"י י"ח) :

(ד) אשפה ברה"ר שגבוהה י"ט ורחבה ד"ט אם היא של רבים מותר לזרוק לה מרשות היחיד הקרוב לה וא"צ עירוב כיון שאין שם דיוורין ולא חיישינן שמא יתגלגל מן האשפה לרה"ר ואתי לאתויי דמסתמא אין זורקין לשם רק דברים שא"צ להם אבל אם האשפה של יחיד אסור משום דייחיד עשוי לפנות האשפה ויבואו לשפוך שם כדרכו ונמצאו מוציאים מרה"י לרה"ר (ס"י ע"ג) :

(ה) עגלה שעומדת ברה"ר גבוה י"ט ורחב ד' מלבד הגלגלים כתבנו בד"ר רה"י סימן ו' דהוי רה"י ולכן אסור לעמוד ברה"ר ולהניח חפץ בתוך העגלה או ע"ג או ליקח מהעגלה לחוץ שהרי מוציא מרשות לרשות וכן אסור להכניס ראשו בתוך העגלה ולאכול ולשתות שם מהמאכל ומשקה שעומד בעגלה אף על פי שמכניס ראשו ורובו דאע"ג דאין בזה חיוב דפיו של אדם נקרא מקום פטור ול"ש נמי לגזור בזה שמא יחליף כדלעיל ס"י א' דהכא א"א לאכול אא"כ יניח בתוך פיו מ"מ אסור דגורנין שמא יוציא האוכלין והמשקין לחוץ דכיון דצריך להם גורנין וזהו שאר כלים המונחים בעגלה אסור למלטל בעגלה אם הם כלים שצריך להם בשבת אבל כלים שאין צריך להם בשבת מותר למלטל שם אע"ג שהוא עומד ברה"ר דלמא יוציא אותם כיון שאין צריך להם וכיון כשהעגלה גבוה י"ט בלא הגלגלים ורחב ד"ט (ע' ס"י רס"ו וס"י ע"ג) :

(ו) אין העגלה גבוה י"ט אעפ"י שעם הגלגלים גבוה י"ט כיון שאינו רה"י הרי זה בטל לרשות שעומד בו כדלעיל בד"ר רה"ר ס"י ח' וא"כ מותר להוציא מן העגלה לארץ ובלבד שלא יוציא חוץ מד' אמות דהוי מעביר ד"א ברה"ר או בכרמלית. וי"א דהוי כרמלית והא קבוע שם (ע' נמ"א סס"י רס"ו) אך לפי שלדעת הרבה פוסקים דבזמ"ז אין לנו רה"ר וכל רה"ר שלנו יש לו דין כרמלית אין למחות ביד הנוהגים להכניס ראשם לתוך העגלה ולאכול ולשתות שם אפי' אם העגלה גבוה י"ט

חיי אדם כלל נג הלכות שבת

י"ט והו"י רה"י דאורייתא דאע"ג דאף לפי"ן עכ"פ אסור להוציא מן העגלה דא"כ מוציא מרה"י כרמלית וכן להיפך מ"מ לא גורנין אם מכנים ראשו שם דשמא יוציא האוכלין לחוץ דהא אפי' אם יוציאן אין כאן אלא איסור דרבנן. ואף הרבה פוסקים דאף בזמנא"ז הו"י רה"ך נ"ל דיש להקל דהא י"א דאפי' ברשויות דאורייתא אינו אסור אלא בשתיה בכלים נאים :

(ז) וזו ונסר שהוא לפני החלון אע"פ שאינו רחב ד' אם הוא בפחות מג' לחלון דאמרינן לבד והחלון משלימו לד' וכן הגגין ולפניהם רה"ר אסור להשתמש עליהן אלא דוקא בכלי זכוכית או דברים שאם יפלו יתטנפו או ישברו ולא יהיו ראויים עוד להביאם אבל בשאר דברים אסור להשתמש שם אע"ג דהו"י רה"י כמו שנתבאר בד"ן רה"י (ס' י"א וס' י"ב) מ"מ מדרבנן אסור שמא יפלו למטה וישכח ויביא אותם ונמצא מוציא מרה"ר אבל אם לפניהם כרמלית כגון שדה וכיוצא בו מותר להשתמש בכל דבר כיון דאפילו יביאם אינו אלא איסור דרבנן. ולפי"ז להפוסקים דבזמנא"ז רה"ר שלנו יש לו דין כרמלית מותר להשתמש בכ"ד ולכן אין למחות ביד הנהגין היתר וי"ש יחמיר על עצמו (ש"מ ס"א) :

(ח) וכן מותר לפשוט ידיו ולקבל בתוכו מי גשמים היורדים מן הגג או מן צנור הקבוע בגג ובלבד שיקבל באויר דאז הו"י מקום פטור וצריך לרקדקק שלא יגע בגג או בצנור לקבל המים דבזה יש הרבה חילוקי דינים וגם צריך לזהר שלא יניח ידיו למטה מג' טפחים סמוך לארץ לקלוט שם דכיון שידיו תוך ג' לארץ הו"י כמנחה על הארץ והו"י עוקר מרה"י לרה"ר (ס' ש"א) :

(ט) בליטה היוצאת מן הכותל כמו גג על הפתח וכמו הגגין שעושין על החנויות שתולים באויר ויש מקומות שעומדים על עמודים אסור להוציא מן הבתים לחוץ וכן להיפך דאע"ג שאין תחתיו רה"ר דלא מצינו רה"ר מקורה כדלעיל בד"ן רה"ר ס' ב'. מ"מ כיון שאין לו מחיצות והו"י כרמלית. ומה תיקון שם יש להם עומדים לצד הרחוב יעמיד גם קנים לצד הבתים ויהיה להגג שעליהם כד"ן מחיצה שנעשה ע"י צורת הפתח שנתבאר בד"ן מחיצות כלל מ"ח ס' ה' ואם הם של בתים רבים א"צ לעשות לכל בית ובית אלא יעשה תיקון זה בשני הקצות אך צריכין לערוב ערובי חצירות ואז מותר להכניס ולהוציא מן הבתים לתחת הגגין וכן להיפך. ובין כך ובין כך אסור להוציא ולהכניס מן רה"ר תחת הגגין וכן להיפך (ש"מ) :

(י) אסקופה שלפני הבתים אם הם בלא מחיצות כלל כגון הנמשכים לפני הפתח לצד הרחוב אם גבוהין י' ורחבין ד' דינן כרה"י ואם אינן גבוהים י' ורחבין ד' דינן ככרמלית ואם כן אסור להכניס ולהוציא מהבית לאסקופה וכן להיפך וכן ממנו לרה"ר יש לזהר לפי דעת הפוסקים דגם עכשיו יש לנו דין רה"ר ואפילו אין ברחבן ד' וא"כ הו"י מקום פטור מ"מ כיון דקו"ל דבזמנא"ז אין לנו רה"ר וא"כ הרחוב שלנו יש לו דין כרמלית וא"כ כיון שהוא דבר שאינו חולק רשית לעצמו ועומד בכרמלית בטל לגבי' כמו שנתבאר בד"ן כרמלית בס' ז' ואם כן אעפ"כ יש לאסקופה זו דין כרמלית ואסור להוציא ולהכניס מן הבית לאסקופה וכן להיפך (ש"מ) :

(יא) ואפי' אם האסקופה תחת המשקוף ואם כן יש לו מחיצות דהיינו עובי הכתלים והמזוזות ופי' תקרה כו' אסור להוציא מן הבית לאסקופה דידוע דמזוזות הפתח והמשקוף עפ"י רוב אין בו רחב ד' ובפחות מד' קו"ל דלא אפי' פי' תקרה כו' (ואפי' לפעמים יש בראשן ד' וא"כ יש לומר פי' תקרה יורד וסומם גזרי' שם לא ידקדק יפה) ומה שהוא חוץ לפתח כשהפתח נעול שייך לעולם לחוץ וא"כ לא מביעו כשהאסקופה אינו גבוה ג' דיש לו כל דין רה"ר אפי' כשהפתח פתוח אלא אפי' כשהאסקופה גבוה ג' כיון שאין ברחבו ד' אם כן בטל לרה"ר שלנו דדינו ככרמלית (ש"מ) :

(יב) ולכן צריך לזהר כשפותח פתח ע"י מפתח והנכרי מביא אותו יזהר שלא ליקח מהנכרי המפתח עד שיעמוד הוא והנכרי תחת המשקוף ואז יניח הנכרי המפתח ליד הישראל אבל לא יקח הישראל מידו כדי שלא יעשה עקירה או הנחה כמו

קיא

חיי אדם כלל נג הלכות שבת

כמו שנתבאר בכלל נ"ב סימן ב' אלא הנכרי יניח המפתח ביד הישראל ויפתח המנעול אבל לא יפתח הדלת עד שיסיר המפתח ויקח הנכרי מידו דאם יפתח והמפתח עדיין במנעול נמצא שהכניס המפתח מכרמלית לרה"י או לרה"ר ואסור להכניס מרשות לרשות ואפי' כל שהוא (סז):

(יג) אם המפתח מונח בפנים אסור להכניס ידו ולהוציא המפתח דא"כ יוציא מרה"י לכרמלית או לרה"ר אבל מותר לפתוח במפתח שמונח בפנים אם המנעול בפנים שהרי אינו מוציא כלל ולא חיישינן שמא יוציא המפתח לחוץ דלמה יוציא כיון שאין צריך לו מבחוץ כלל (ע"י):

(יד) ומטעם זה (הגאכעק) ששמוכים לבתי האושפזא שקורין (קרעלמט) והגג נשען על עמודים אע"ג דיש שם מחיצות הבית וגם הדלת שנכנסין לאורוות סוסי' שקורין (סטאל) אם אין הדלת נעשה בענין זה שאף שאם פותחין אותו מ"מ נשאר צורת הפתח כדיון שנבאר בדיון מחיצות אסור להוציא מן הבית (לגאכעק) דכיון דאין לפתחה של (הסטאל) צוה"פ אע"ג דהדלת נעול מ"מ דלת לא הוי מחיצה גמורה (כלאח צס' עס"ד צמ"א) והעמודים שכנגד מחיצות הבית ידוע שאין שם צוה"פ כ"י הקורות המונחים שתי וערב לא נשאר בחללן גבוה י"ט כדין פתח וגם דהוי צוה"פ מן הצד כדלעיל כלל מ"ה ס"י ח' וגם אין רוחב התקרה ד"ט ואז לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ואם כן אין כאן אלא מחיצה אחת או ב' אבל כשיש צוה"פ לדלת (הסטאל) וא"כ יכול לתקן הצד שכנגד הדלת להעמיד קנה אצל מחיצות הבית או כשיש בליטות לצד הבית דנחשב כלחי ואם כן הקורה שעליהם הוי צוה"פ וצד של העמודים לא גרע מלחי משהו משני צדדים אם אין בארכן יתר על י' אמות ואז מותר לשלטל מן הבית (לגאכעק) וכן להיפך אבל בלא"ה אסור כללו ש"ד אם אין לו ג' מחיצות אפי' ע"י צוה"פ והרביעית ע"י לחי משהו אסור לשלטל מן הבית לתוכו ומתוכו לבית (כ"ז תמלא צס' עמ"י):

(טו) דרך בעלי אושפזינא שקורין (קרעלמט) שבשבת מעמיד העכו"ם מים על הקורה שהעמודים של (לגאכעק) נשען עליו ומשם נוטלין הידים ומשתמישין לכל צרכיהם וצריכין ליהדר בזה הרבה שאם לא נעשה כדיון (לגאכעק) כמו שבארנו בס' י"ד אז הקורה הזו כיון שאין ברחבו ד' אע"ג שגבוה יותר מ"ט מרה"ר בטילה לרה"ר שלנו שהיא כרמלית וא"כ אסור לשלטל המים יותר מד' אמות כדיון כרמלית וגם צריכין לדקדק מאוד דלפעמים יש (לגאכעק) כדיון צוה"פ והוא לא ידע וא"כ כיון שיש (לגאכעק) דין רה"י וא"כ אסור להוציא מקורה זו לרה"ר אפי' לדיון דאין לנו רה"ר מ"ה הוי כרמלית ומכ"ש להפוסקים דאף בזה הזמן יש לנו רשות הרבים ואם כן פשיטא דאסור דאם (הגאכעק) כרמלית וגם קורה זו רחבה ד"ט עכ"פ היא כרמלית ומכ"ש דשמא יש צוה"פ (לגאכעק) והוי רה"י ואז חייב ולכן צריך ליהדר מאוד בזה. ומי שאינו בקי הישיב בכל הדינים מחוייב להחמיר שלא יוציא ויטול ידיו חוץ (לגאכעק) וגם לא לפנים (לגאכעק) דזה אינו מוכרח שהדלת לא תחיה מחיצה דרך להומרא אמרינן שאינו מחיצה גמורה (סז):

(טז) נהר או אמת המים העוברת בחצר אעפ"י שיש לחצר מחיצות וגם מחיצה על המים וגם מעבר השני של הנהר כיון שאין המחיצות נעשין בשביל המים ולכן אם המים עמוקין י"ט ורחב ד"ט א"כ דינן ככרמלית ואסור למלאות מהן לחצר שהרי מוציא מכרמלית לרה"י אא"כ יעשה לה תיקון המבואר בש"ע ריש ס"י שנ"ו דהיינו שיעשה מחיצה גבוה עשרה טפחים בכניסה וביציאה ויהיה טפח ממנו משוקע במים וא"צ שיהיה מחיצה שלימה לרחבה אלא אפי' מחתיכות הרבה ובלבד שלא יהיה ג"ט בין אחד להבירו דאז אמרינן לבוד ואם הנקבים שהנהר נכנס ויוצא אינם רחבים ג' אפי' מחיצה אין צריך ומ"מ מותר לשלטל בחצר ול"א שנפרץ במלואה לכרמלית שהרי החריץ והמדרון גופא נחשב למחיצה אם הוא משופע כ"כ שמתלקט עמוק י"ט במשך ד' אמות כמו שבארנו ברה"י ס"י י"ב י"ג ואפי' אם ליכא מחיצה בעבר השני מן הנהר מותר לשלטל בחצר. ואם אין במים גבוה י"ט או שאין ברחבו ד"ט מותר למלאות ממנו אם העמיד מחיצה לצד השני ומוקף מכל

חיי אדם כלל נג לו הלכות שבת

מכל ד' צדדים דאז בפיל לרשות שעומד בו כדלעיל כלל נ' סימן א' (ס' ע"ה):

(יז) אם ליכא מחיצה מצד השני של הנהר רק שמדרון החריץ הוא נחשב למחיצה אז כשנקרשין המים ואין משפת המדרון עד הקרח גבוה י"ט המתלקט מתוך ד"א אע"פ שהוא עמוק מאה אמה תחת הקרח בסלח המחיצה דדוקא מ"ס אין מבטלין מחיצה כדלעיל כלל מ"ז ס"ה ה' ואז אסור לשלטל גם בחצר (ע' נס"י) ע"ג מ"א ס"ק (ל"ה):

(יח) מותר ליטול הפץ ברה"ר ולהעבירו פחות מד' אמות ולהניחו שם אבל כשרוצה לשלטל ד' אמות אף על פי שיניח בתוך ד' אמות אסור (ס' ע"ה) אע"ג דע"י ב' בני אדם מותר על פי האופנים שנבאר כלל נ"ד אבל ע"י אדם אחד אסור אם לא במי שהחשיך וכיוצא בו שנבאר שם אבל ד"א מותר שכל אדם יש לו ד' אמות מצומצמות ברה"ר שזה מקומו של אדם ג' אמות כנגד גופו ואמה לפשוט ידיו ומודדין לכל אדם באמה שלו ואם היה ננס באיבריו מודדין במדה בינונית (ע"ה):

(יט) וכן מותר לעמוד ברה"י ולשלטל ברה"ר חפצים שאינם צריכים לו בשבת ולהניחם ממקום למקום כדלעיל ס"ה ג' ד'. ובלבד שלא יעבירם ד' אמות ברה"ר ואם העביר ד"א חייב (ע"ה):

(כ) שני בתים בשני צידי רה"ר והם של אדם אחד או של שנים וערבו (ע' מ"א נ"ח) ענין שיכולין לערוב דהא אין פתח ביניהם שיכולין לטלטל מזה לזה) אם שניהם שוים מותר לזרוק מזה לזה למעלה לעשרה דהוי מרה"י לרה"י דרך מקום פטור. ואם אחד גבוה מחבירו (וכ"ל דה"ה) צוין רק שצריך לאמן ידיו מותר לזרוק כלי הרס וכיוצא בו שאם יפלו ישברו אבל דברים אחרים אסור דחיישינן שמא יפול ואתי לאתויי ונמצא מוציא מרשות לרשות ולמטה מ"ט אפילו כ"ד אסור לזרוק ואם זרק פטור (ע"ה) אבל המושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע אם הם עומדות זה כנגד זה כגון ב' גוזזטראות שקורין (גאקעט) שא' הוא בצד אחד של רה"ר והב' בצד השני שכנגדו וכן ב' עגלות גבוהות י"ט שעומדות ברה"ר זה כנגד זה פטור אבל אסור אבל אם הם עומדות זה אחר זה בצד אחד דהיינו בכותל אחד המושיט חייב אפילו למעלה מעשרה טפחים שכן היה במשכן שהיו ב' עגלות עומדות זה אחר זה ברה"ר ומושיטין הקרשים מזה לזה אבל זריקה במשכן לא מצינו וגם לא מצינו זה כנגד זה שלא היו מושיטין הקרשים זה כנגד זה אלא מזה לזה שלפניו (ע"ה) נ"ח) ב"א מרה"י לרה"י דרך רה"ר אבל מרה"י לרה"י דרך כרמלית למעלה מ"ט מותר לתחלה אפילו להושיט אפי' בדיוטא א' דהיינו שעומדים זה אחר זה דהוי אויר מקום פטור (ע"ה) נ"ח) ס"ק י"א) ולמטה מ"ט נ"ל דאסור דהוי אויר כרמלית:

(כא) היה עומד ברה"י ובידו הפץ ארוך כסדין וכיוצא בו ונתגלגל מידו וקצה השני עדיין בידו אם הגיע הקצה השני למטה מן י"ט סמוך לארץ ונת שם על איזה דבר לא מבעי' להפוסקים דגם בזמננו הוי רה"ר דאסור להביא אצלו דגורנין שמא לא יהיה אגודו בידו ואפי' יביאנו וחיוב ואפי' להפוסקים דדין רה"ר שלנו ככרמלית ואגודו בידו אפי' אסור להחזירו כיון שקצה השני נח כבר אבל אם לא נח כלל אלא תלוי באויר אפי' אם הוא כבר למטה בפחות מ"ט דהוי אויר כרמלית מכל מקום מותר להביאו אצלו להסוברים דרה"ר שלנו כרמלית (ע"ה) (כ):

(כב) לא יעמוד אדם ברה"י וישתין ברה"ר ברה"ר וישתין ברה"י וכן לא ירוק ואם השתין ורק חייב ואפי' הוציא פיו ואמתו לאותו רשות ואפילו לכרמלית אסור וכן לא ילך ד' אמות ברה"ר או מרשות לרשות ורוקו בפיו אם כבר תלשו בפיו ממקום למקום (ע"ה):

(כג) פשט ידו להוציא עם הפץ לרה"ר בין בשוגג בין במזיד מותר לו להחזירו עד שלא הניח שם ולא קנסו אותו אפי' במזיד דשמא לא יוכל להחזיק ידו פשוטה לחוץ עם ההפץ כל השבת וישליכנה מידו ויבוא לידי חיוב. ונ"ל דאם הוא סמוך להשיכה

חיי אדם כלל נג נד הלכות שבת קיב

לחשיכה במ"ש במזרז קנסינן ליה. אך כל זה ברה"ר דאורייתא אבל לברמלית מותר בכל גווגי וכיון דבזמנא דהרבא פוסקים אין לנו רה"ר וא"כ לעולם מותר להחזיר (ס' ע"פ).

כלל נד. רין מי שהחשיך לו בדרך ויש אצלו חפצים ומי ששכח חפצים אצלו והוציא בשבת:

(א) מי שבא בדרך וקדש עליו היום וחבילתו על כתפו ירוץ עד שמגיע לביתו ולא ילך בדרך הליכה דאז כיון שאין לו היכר שמא ישבת ויעמוד ואז כבר בטלה עקירה ראשונה וכשיחזור וילך הרי עקר בשבת וכשיחזור ויעמוד הרי עשה הנחה ג"כ בשבת והייב אבל כיון שלא התירו אלא שירוצו יש לו היכר שאסור לו לעמוד וכשיגיע לביתו לא יעמוד אפי' רגע אחד אלא יחזור אחוריו לחצרו וישליכנו דרך אחוריו לחצרו או לביתו והוי הנחה שלא כדרכה ודוקא בדבר שהוא משא כחבילה ואין דרך לרוץ בחבילה וא"כ הריצה הוא היכר אבל אם יש אצלו כים מעות וכיוצא בו דבר קל שדרך לרוץ בהם ואם כן אין הריצה היכר ומכל מקום בשעת הדחק אף בזה יש להתיר ע"י ריצה (ס' רס"ו):

(ב) ואמנם יותר טוב כשיש אצלו דבר קל שיתן הכים להבירו וילך בו פחות מד' אמות ויחזור הוא ויטול ממנו וילך פחות מד' אמות וכן עד שמגיע לביתו ואז יורקנה מאחוריו כמו שכתבנו ואם הוא יחידי יכול ג"כ להוליך אותו תמיד פחות פחות מד' אמות ובלבד שיניח הכים על הקרקע או שישב בכל פחות מד' דעמידה לא חשיבא הנחה כיון שהכל בהליכה אחת אם לא כשצריך לפוש ולנוח דאז העמידה חשיבא הנחה דאף על גב דבלא החשיך בדרך לא התירו לטלטל בענין זה כשהוא יחידי דשמא יטעה ויעביר ד"א מ"מ כיון שאדם בהול על ממנו ואם לא נתיר לו יבוא לידי חילול שבת לכן התירו בענין זה וכן אם מצא כתבי קדש שמונחין בבזון וא"א לו לשמרם עד הלילה מותר להביאן ע"י טלטול פחות פחות מד' אמות (ס' ע"פ) אבל לטלטל ע"י בני אדם בטלטול פחות פחות מד' אמות מותר לכל דבר הצורך ואפילו מקום רחוק ובלבד שלא יוציא החפץ הוצא מתחום שלו (ס' ט"ו):

(ג) שאר דינים הנוהגים למי שהחשיך בדרך כשיש עמו עגלה יתבאר בכלל נ"ח:

(ד) שבת כיסו עליו והוציאו בשבת אם הוא במקום המשתמר אסור להביאו לביתו ע"י התירים הנזכרים דדוקא במי שהחשיך התירו ואם מתירא שיגנבו שם גם בזה מותר להוליכו פחות פחות מד' אמות ויביאנו לביתו. ונ"ל עוד דמותר לומר לנכרי שישמרנו ויבין מעצמו ויביאנו לביתו. ונ"ל עוד דמותר לומר לנכרי שיביאנו לביתו כיון דסוגי דעלמא כדעת הפוסקים דבזמנא אין לנו רה"ר והוי שבות דשבות במקום פסידא (ס' רס"ו) ונ"ל דיותר טוב לומר לנכרי לטלטל ע"י התירים דלעיל:

(ה) היה בדרך ויש לו מעות בכיסו אם יכול להפקידן או להצניען אסור להחזיקן בכסוי דהרי הם מוקצים ואם מתירא שמא יגולוהו ממנו יתפרנו בבגדיו וישב בביתו ולא יצא בהם הוצא לעירוב דאע"ג דהוי הוצאה כלאחר יד מ"מ מדרבנן אסור ואם ירא שמכח שלא יצא כל היום ירגישו בני הבית שיש לו מעות ויגולו מותר לצאת בהם כיון שאין כאן איסור דאורייתא דאין דרך הוצאה בכך לתפרם ואם לא נתיר לו בכך יבוא לידי איסור דאורייתא ויוציא כדרכו ובמקום פסידא התירו (ס' ע"פ) סעי' ל' א' אבל צרורין בכיסו בבגדו לא מהני כדלעיל כלל נ"ב ס' ה':

(ו) ואם מהפשינן אחר מעותיו לגולם נ"ל דמותר להוציאן למבואות שלנו שאין לנו רה"ר אפילו בידים אפילו אינן תפורין בין מעות או סחורותיו אם א"א ע"י נכרי דאם לא נתיר לו יבוא להפסיד גומות להשמין (א"ר נ"ס מ"ט) (וכן אם היו המעות בנק ופיו קצור למעלה מותר למתוך הנק וליטול המעות אבל לא יתיר הקצור) (א"ר נ"ס מ"ט סימן ע"ז) ואם אפשר שלא יעשה עקירה והנחה כגון שאחד יעמוד בפנים וחבירו